

CENTRUM PRO LIDSKÁ PRÁVA A DEMOKRACII

Bulletin lidských práv

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

přinášíme vám jarní vydání našeho lidskoprávního Bulletinu, ve kterém najdete široké spektrum aktuálních témat z oblasti práva, mezinárodní politiky a ochrany lidských práv.

Úvodem vás Tomáš Langášek a Veronika Bílková provedou říjnovým 140. plenárním zasedáním Benátské komise, kde dominovala diskuse o reformách prokuratury a justice v Polsku. Téma vyvolalo značný zájem i mezi polskými médii a přineslo doporučení, která mají dalekosáhlý význam pro právní systém v Polsku i širší evropský kontext. Zprávu o prosincovém 141. zasedání přineseme v příštím čísle.

Mezinárodní trestní spravedlnost stojí pod tlakem – Tereza Hladíková přináší analýzu amerických sankcí vůči Mezinárodnímu trestnímu soudu, zatímco Šimon Komár komentuje plán Maďarska odstoupit od Římského statutu a jeho možné důsledky.

Evropskou sekci obohacují články Caroline Bindačové o aktuální judikatuře Soudního dvora

EU v azylovém právu a Martina Pláška, který vysvětluje, jak probíhá výkon rozsudků Evropského soudu pro lidská práva v praxi.

Z mezinárodního dění vám Anna Kateřina Ondráčková přibližuje výsledky Transparency International za rok 2024 zaměřené na vnímání korupce, a Nelly Vondrová reflektuje rostoucí problém femicid nejen v Itálii, ale i v širším evropském kontextu.

V české sekci Aneta Cermanová představuje novelu kárného řádu, která zavádí dvojinstanční řízení a sjednocující kárný senát, a zkoumá, jak tyto změny ovlivní transparentnost a spravedlnost kárného řízení. Jakub Dubják se věnuje ústavně-právnímu rozměru práva na účinné vyšetřování, které nedávno opět řešil Ústavní soud. Gabriela Tomečková diskutuje ústavnost kvalifikované výzvy a její dopad na právo na spravedlivý proces.

Přejeme vám inspirativní a podnětné čtení, a ať vás nadcházející jarní dny naplní novou energií.

Kolektiv Centra pro lidská práva a demokracii

Obsah

Téma	 	3
• Říjnové 140. plenárním zasedání Benátské komise		3
1) Mezinárodní trestní spravedlnost	 	8
• Mezinárodní trestní soud pod tlakem amerických sankcí		8
• Maďarsko se chystá odstoupit od Římského statutu		11
• Aktuality sekce Mezinárodní trestní spravedlnost		13
2) Evropský systém ochrany lidských práv	 	16
• Afghánská krevní msta a meze pojmu „určitá společenská vrstva“ v azylovém právu EU		16
• Report Výboru ministrů Rady Evropy aneb jak probíhá výkon rozsudků ESLP?		19
• Aktuality evropské sekce		22
3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva	 	24
• Jak se měří korupce? Transparency International zveřejnila Index vnímání korupce za rok 2024		24
• Rostoucí počet femicid nejen v Itálii: nový, nebo opakující se problém?		26
• Aktuality sekce Mezinárodní politika, byznys a lidská práva		30
4) Česká republika a lidská práva	 	33
• Novela kárného řádu. Co přináší?		33
• Pravoslavný případ a porušení práva na účinné vyšetřování		36
• Odvrácená strana kvalifikované výzvy		39
• Aktuality české sekce		41
Monitoring lidskoprávních publikací Redakce Bulletinu		43 44

Rozsudky ESLP jsou pro členské státy závazné. European Court of Human Rights @ European district @ Strasbourg, autor: Guilhem Vellut, 22. září 2018, zdroj: Flickr, CC BY 2.0. Upraveno: oříznutí.

SERVIS PRO ZÁJEMCE O LIDSKÁ PRÁVA NA WEBU CENTRA

Pokud se zajímáte o lidská práva, na webu Centra najdete řadu zajímavých informací. V sekci Blog naleznete další zajímavé krátké články či rozhovory s významnými osobnostmi a v sekci Akce se dozvíte, jaké konference a odborné diskuze jsme uspořádali nebo právě chystáme.

Na webu máme rovněž například seznam letních škol, kterých se můžete zúčastnit, včetně potřebných termínů, dále manuál výzkumu lidských práv s řadou odkazů na užitečné zdroje a relevantní instituce, a další užitečné informace.

Více na www.centrumlidskaprava.cz

Říjnové 140. plenární zasedání Benátské komise

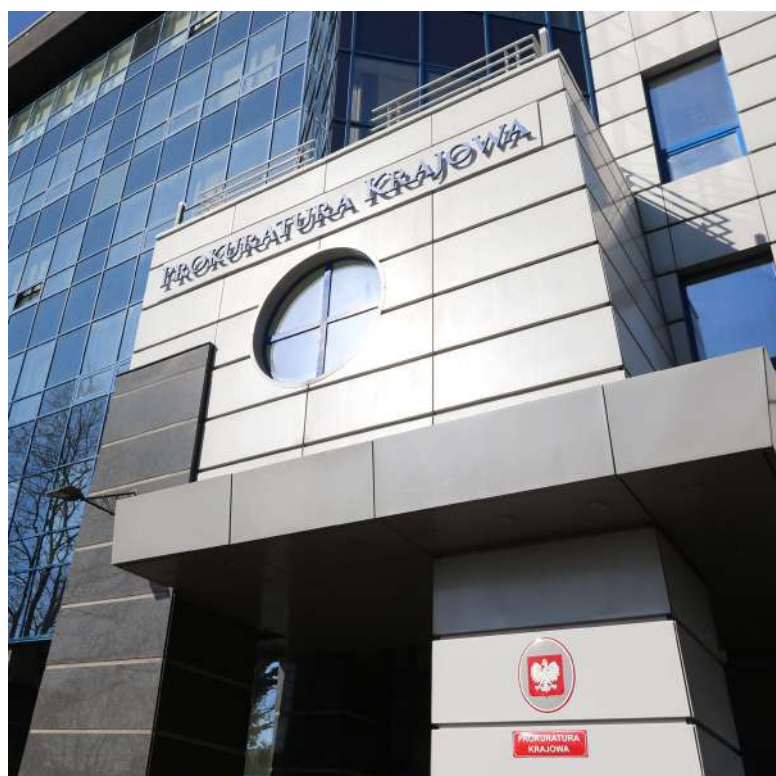

*Tomáš Langášek
a Veronika Bílková*

Na říjnovém 140. plenárním zasedání Benátské komise byla největší pozornost věnována projednávání stanovisek týkajících se reformy prokuratury a justice v Polsku prosazovaných současnou polskou vládou a motivovaných snahou o nápravu kroků předchozí polské vlády, které byly dříve opakovaně kritizovány Benátskou komisí i negativně hodnoceny v řadě rozsudků Evropského soudu pro lidská práva a Soudního dvora Evropské unie. Velký zájem vyvolávala bezprecedentně i ze strany některých polských médií, jejichž zástupci se pokoušeli konfrontovat příchozí členy komise a polské vládní delegace v čele ministrem spravedlnosti Adamem Bodnarem před Scuola Grande di San Giovanni Evangelista, kde Benátská komise v plénu zasedá. Po diskusi s Adamem Bodnarem Benátská komise obě polská stanoviska s řadou doporučení přijala a pro jejich dalekosáhlý význam si je nyní podrobněji představíme. To je také důvod, proč zprávu o činnosti Benátské komise ve druhém pololetí roku 2024 výjimečně rozdělíme na dvě části a informaci o prosincovém 141. plenárním zasedání Benátské komise přineseme v příštím čísle.

První stanovisko, na němž se jako zpravodaj podílel i Tomáš Langášek, se týkalo návrhu **novelizace zákona o prokuratuře (státním zastupitelství) v Polsku**. Pro kontext je dobré představit, že po změně režimu v roce 1989 pravomoc generálního prokurátora v Polsku tradičně vykonával v jedné osobě ministr spravedlnosti, jemuž tak byla prokuratura přímo podřízena. Postavení prokuratury jako složky výkonné moci bylo posíleno i v Ústavě z roku 1997, jinak však ústava prokuraturu a její postavení neupravuje (je podobně stručná jako ústava česká v čl. 80).

V roce 2009 byl nicméně systém na zákonné úrovni reformován tak, aby byla oslabena závislost prokuratury na výkonné moci, konkrétně byly odděleny pozice ministra spravedlnosti a generálního prokurátora. Jeho nezávislost byla posílena i tím, že byl jmenován na funkční období 6 let prezidentem

Prokuratura Krajowa [1]

republiky z kandidátů navržených Národní radou soudnictví a Národní radou prokuratury. Tato reforma však nebyla doprovázena ústavním zakotvením nezávislého postavení prokuratury v čele s generálním prokurátorem. Po parlamentních volbách v Polsku v říjnu 2015 byly provedeny dalekosáhlé reformy soudnictví a státního zastupitelství. Nový zákon o státním zastupitelství obnovil spojení funkcí ministra spravedlnosti a generálního prokurátora; tento zákon analyzovala Benátská komise ve svém stanovisku z roku 2017, v němž dospěla k závěru, že sloučení politických a prokurátorských funkcí vyvolalo „řadu nepřekonatelných problémů, pokud jde o oddělení prokuratury od politické sféry“.

Současná polská vláda si vytkla za cíl hluboké reformy justice a prokuratury, resp. nápravu reformy předchozí vlády. Prvním krokem na zákonné úrovni měl být návrat k modelu oddělených funkcí ministra spravedlnosti a generálního prokurátora, což bylo hlavním bodem nyní posuzovaného návrhu novely zákona o prokuratuře.

Benátská komise ve svém stanovisku tento záměr s odkazem na kritické stanovisko z roku 2017 uvítala, avšak zdůraznila, že bude nezbytné pokračovat v dalších podstatných reformách prokuratury

tak, aby byl systém prokuratury odpolitizován. Na tento první nezbytný krok by měla ideálně navázat ústavní reforma, aby záruky nezávislosti generálního prokurátora při výkonu jeho pravomocí, způsob jeho jmenování a způsob jeho odvolání z funkce byly zakotveny v ústavě. Jde totiž již o třetí legislativní reformu v relativně krátkém období a opakované přijímání zásadních justičních reforem může podkopat důvěru a respekt veřejnosti a vést k začarovanému kruhu neustálých změn. Nicméně Benátská komise si je vědoma, že vzhledem k požadavku kvalifikované většiny pro změnu polské ústavy není tato možnost v současné době dostupná s ohledem na značnou sociální a politickou polarizaci polské společnosti.

Benátská komise ve svém stanovisku předdeslala, že neexistuje společný mezinárodní, resp. evropský standard pro organizaci prokuratury nad rámec toho, že musí být zajištěna její dostatečná autonomie tak, aby byly orgány veřejné žaloby chráněny před nepatřičným politickým vlivem. Nezávislost prokurátorů (státních zástupců) sice není stejné povahy jako nezávislost soudců a určitá asymetrie mezi institucemi a postupy platnými pro soudce a státní zástupce je nevyhnutelná, nicméně tyto rozdíly by neměly být využívány jako důvod pro další oslabování role a postavení orgánů veřejné žaloby v trestním řízení.

Podle návrhu zákona kandidáty na funkci generálního prokurátora navrhuje vyjmenované subjekty z politické sféry, z prokuratury i z nevládního sektoru. Předseda polského Sejmu (dolní parlamentní komory) ověří splnění zákonných kritérií (v tomto smyslu má možnost kandidáty vetovat) a generální prokurátor je pak z kandidátů volen Sejmem absolutní většinou se souhlasem Senátu (horní komory), vyjádřeným prostou většinou hlasů senátorů. I tento systém však podle Benátské komise přináší rizika politizace funkce generálního prokurátora.

Benátská komise uznává, že proces jmenování, do kterého je zapojena výkonná a/nebo zákonodárná moc, má tu výhodu, že zajišťuje demokratickou legitimitu jmenování hlavy prokuratury, jsou však zapotřebí další záruky, aby se snížilo riziko jeho politizace. Již v minulosti Benátská komise vyjádřila názor, že zřízení rady státních zástupců (prokurátorů), která by hrála klíčovou roli při jmenování nejvyššího státního zástupce (generálního prokurátora), lze považovat za jeden z nejúčinnějších moderních nástrojů k dosažení tohoto cíle. V Polsku již

existuje Národní rada prokurátorů, kterou současný návrh zákona také hodlá reformovat. Návrh zákona předpokládá, že rada bude hrát úlohu v procesu jmenování generálního prokurátora tím, že jí umožní navrhnout nejvýše tři kandidáty.

Benátská komise se nicméně domnívá, že by tato rada měla hrát ústřední roli při výběru kandidátů na tuto funkci na základě zákonných objektivních kvalifikačních předpokladů. Doporučila proto, aby tato rada sama provedla výběr a případně užší výběr kandidátů (po veřejné výzvě). Pokud bude navržený systém nominujících subjektů zachován, politické skupiny v parlamentu by podle Benátské komise neměly mít pravomoc navrhnout kandidáty na funkci generálního prokurátora, když jej nakonec volí. Naopak mezi oprávněné nominující subjekty by mohla být zařazena advokátní komora a měly by být stanoveny podmínky pro nominaci kandidáta zástupci občanské společnosti. Měla by být také zrušena pravomoc předsedy Sejmu vetovat kandidáty.

Pokud jde o proces odvolání generálního prokurátora před koncem jeho funkčního období, možnost odvolat jej z vágních důvodů, jako je „porušení přísahy“ nebo „nedůstojné chování“, by podle Benátské komise měla být zrušena nebo podstatně revidována, protože poskytuje příliš širokou diskreční pravomoc a přináší riziko zneužití. Současně by měl zákon zavést procesní záruky proti nespravedlivému odvolání generálního prokurátora. Národní rada prokuratury by také mohla být pověřena rozhodováním o jmenování, kariérním postupu a disciplinárním řízení s ostatními prokurátory (státními zástupci), aby mohla účinně plnit svou úlohu strážce nezávislosti prokuratury. Konečně Benátská komise zopakovala své doporučení z roku 2017, že by zákon měl zavést další záruky, které omezí pravomoci generálního prokurátora a dalších vyšších prokurátorů při vydávání pokynů nižším prokurátorům a při předávání informací v konkrétních trestních věcech.

Mnohem větší diskusi vyvolalo druhé polské stanovisko (připravené jako společné stanovisko Benátské komise a DGI – Generálního ředitelství pro lidská práva a právní stát Rady Evropy) k otázce **statusu polských soudců**, tzv. neo-soudců, tedy soudců jmenovaných po hlubokých strukturálních reformách předchozí polské vlády po roce 2017 Národní radou soudnictví, jejíž složení bylo v řadě rozsudků mezinárodních soudů označeno

Na Prokuratuře [2]

za rozporné s nezávislostí soudní moci, a k otázce platnosti soudních rozhodnutí jimi vydaných.

Už formát stanoviska byl netradiční, neboť šlo o odpověď na čtyři otázky formulované v žádosti polského ministra spravedlnosti Bodnara, zjevně s cílem získat předběžné stanovisko Benátské komise ještě před přípravou zákonné reformy s konkrétními parametry. Polský ministr se ptal na to, (1) zda mohou být usnesení dosavadní Národní rady soudnictví týkající se jmenování soudců zrušena ex tunc, což by znamenalo, že jmenovaná osoba nebyla nikdy legálně jmenována, a by bylo v souladu se zásadou právního státu požadovat, aby se tyto osoby (neo-soudci) po zrušení těchto usnesení vrátili na své předchozí pozice v justici či mimo ni, dále (2) zda tyto osoby mají mít právo bránit se proti zrušení

svých jmenování před soudem a zda umožnění těmto osobám účastnit se nových výběrových řízení na soudce, která podléhají soudnímu přezkumu, je dostatečné k zajištění jejich práva na spravedlivý proces, (3) zda je systém přidělení těchto soudců k soudům, u nichž působili před přijetím zákona, a to až do dokončení jejich nevyřízených případů a po dobu dvou let, v souladu se zásadami právního státu a právní jistoty, a konečně (4) zda je v souladu se zásadami právní jistoty a právního státu, aby účastníci řízení, kteří zpochybnili nestrannost nebo nezávislost takových neo-soudců, mohli napadnout rozsudky vydané těmito soudci.

Pro kontext je dobré opět připomenout, že Národní rada soudnictví (NRS) byla do polského soudního systému začleněna již v roce 1989. Podle čl. 186 polské ústavy je úkolem NRS „chránit nezávislost soudů a soudců“. Po parlamentních volbách v Pol-

sku v říjnu 2015 byly provedeny dalekosáhlé soudní reformy, které se významně dotkly i NRS, resp. kárného kolegia Nejvyššího soudu, a byly již dříve kriticky analyzovány Benátskou komisí v roce 2017. Komise tehdy dospěla k závěru, že reformy „umožňují zákonodárné a výkonné moci závažným a rozsáhlým způsobem zasahovat do výkonu spravedlnosti, a tím vážně ohrožují nezávislost soudů jako klíčového prvku právního státu“.

Také Soudní dvůr Evropské unie (SDEU) a Evropský soud pro lidská práva (ESLP) v řadě klíčových rozsudků shledaly NRS v novém složení jako orgán, který již není nezávislý a nestranný, což vedlo k defektům při jmenování soudců, včetně soudců nového kárného kolegia při polském Nejvyšším soudu. ESLP dokonce dospěl k závěru, že účast soudců, jejichž jmenování je ovlivněno procesními nedostatky, může porušovat právo na spravedlivý proces podle článku 6 Úmluvy (viz rozsudky ESLP ve věcech *Grzęda proti Polsku* č. 43572/18, *Advance Pharma sp. z o.o. proti Polsku* č. 1469/20, *Dolińska-Ficek and Ozimek proti Polsku* č. 49868/19, *Reczkowicz proti Polsku* č. 43447/19, či *Wałęsa proti Polsku* č. 50849/21). SDEU rovněž shledal rozpor s právem EU (viz např. rozsudek SDEU ve věci *A. K.* týkající se nezávislosti kárného kolegia, C-585/18, či rozsudky ve věcech *Komise proti Polsku* stran kárného režimu pro soudce C-791/19 a C-204/21).

Nová polská vláda vyhlásila akční plán zaměřený na obnovení právního státu v Polsku a jedním z klíčových opatření má být právě řešení otázky soudních nominací provedených v letech 2018–2023, což se týká cca 20–30 % polských soudců (v absolutních číslech 2,5 až 3,5 tisíce soudců).

Benátská komise ve svém stanovisku předdeslala, že polská situace je bezprecedentní, nicméně obnovení právního státu by samo o sobě nemělo zásady právního státu porušovat a právní stát rozvrátit. Jakkoli neexistuje mezinárodní závazek zvolit konkrétní řešení, zvolená opatření musí být hodnocena úzce v kontextu povinnosti Polska vykonat rozsudky ESLP. Stejně tak má Polsko na jedné straně svobodu zvolit si prostředky, jimiž splní své povinnosti vyplývající z výkonu závazných rozsudků SDEU, na straně druhé tyto prostředky musí být samy o sobě slučitelné s Úmluvou a obecnými požadavky právního státu.

Podle Benátské komise by tedy jakékoli řešení mělo splnit následující obecné požadavky: musí řešit po-

stavení všech soudců jmenovaných defektním postupem, tato posouzení by neměl provádět orgán pod kontrolou vlády (a pokud není prováděno přímo soudem, měla by být k dispozici nějaká forma soudního přezkumu), posouzení musí být provedeno na základě předem stanovených kritérií a postupů (včetně záruk spravedlivého procesu), posouzení a důsledky vyplývající z tohoto posouzení by měly být vždy v přísném souladu se zásadou proporcionality, která vyžaduje alespoň určitou míru individuálního posouzení, a to vše by mělo být vyřešeno poměrně rychle. Zejména důraz na individuální posouzení se jeví být v rozporu se záměrem polských orgánů, podle nichž to není nutné, protože všechna soudní jmenování trpí stejnou vadou, resp. je namístě kategorizovat případy podle společných charakteristik a ty pak posuzovat plošně.

S vědomím těchto zásad tedy Benátská komise odpověděla na otázky předložené polským Ministerstvem spravedlnosti. Na první otázku odpověděla tak, že nelze zákonem prohlásit, že všechna jmenování provedená NRS v určitém časovém období jsou neplatná. Ani stávající rozsudky ESLP a SDEU, ani rozhodnutí polského Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu nevedly k ex tunc zrušení jmenovacích rozhodnutí NRS. Plošná ex tunc neplatnost všech usnesení polské NRS není v souladu s principem právního státu, protože by mimo jiné nesplňovala podmínku proporcionality.

V odpovědi na druhou otázku Benátská komise odpověděla, že soudci by měli mít právo podat soudní opravný prostředek proti zrušení svých jmenování nebo přeložení k vyššímu soudu v případě, že takové rozhodnutí nebylo vydáno soudním orgánem. Tento postup by však nemusel mít nutně odkladný účinek. Nestačí, že se takový soudce bude moci účastnit nového výběrového řízení; nelze to totiž považovat za dostatečné k zajištění práva na spravedlivý proces a není to srovnatelné se soudním opravným prostředkem.

Pokud jde o třetí otázku, Benátská komise odpověděla v zásadě kladně. Připustila, že ačkoli je stabilita postavení soudců důležitým aspektem právního státu a nezávislosti soudnictví, mohou nastat okolnosti, za nichž je přechod soudce na jiné místo nevyhnutelné. Nicméně taková přechodná opatření, která mohou být nezbytná k zajištění fungování soudnictví během období přehodnocování personálních rozhodnutí NRS, musí být doprovázena odpovídajícími zárukami.

Na poslední čtvrtou otázku, co s rozsudky vydanými tzv. neo-soudci, Benátská komise odpověděla tak, že musí být zajištěna přiměřená rovnováha mezi zásadami spravedlivého procesu a zásadou res iudicata jako prvku právní jistoty. Benátská komise proto doporučila, aby strany řízení mohly namítat neplatnost soudního rozhodnutí pouze za následujících podmínek: (a) má se to vztahovat jen na soudní rozhodnutí, proti kterým již nelze podat řádný opravný prostředek, (b) má to být umožněno jen v určité lhůtě (c) a pouze pokud takový návrh obsahuje tvrzení o dopadu defektu při jmenování soudce na konkrétní řízení a konečně (d) pouze v případě řízení, v nichž strany vznesly námitku proti účasti takového soudce, a to přinejmenším od rozsudku ESLP ve věci Reczkowicz proti Polsku.

I další projednávaná stanoviska přináší odpovědi na zajímavé právní otázky. Ve společném stanovisku (spolu s DGI) k návrhu novel trestního zákoníku a trestního řádu týkajícího se shromažďování důkazů v **Arménii** doporučila zejména stanovit okolnosti, za kterých lze použít donucení k jejich získání, resp. překonat odpor silou, a vypracovat konkrétní pokyny pro vyšetřovatele a soudce týkající se mezinárodních norem pro použití síly za tímto účelem, zajistit přístup k právní pomoci advokáta. K Arménii se vztahují také stanoviska k návrhům zákonů, kterými se mění a doplňuje zákon o sdělovacích prostředcích a občanský zákoník, a k návrhům změn soudního řádu, týkajících se hodnocení soudců.

Veronika Bílková se jako zpravodajka podílela na stanovisku ke změně zákona, kterým se mění zákon o neziskových organizacích v **Kyrgyzstánu**. Znění zákona je velmi podobné návrhu zákona projednávanému v roce 2013, který byl kriticky posouzen Benátskou komisí a nakonec nebyl přijat. Vyznačuje se také významnými podobnostmi s právními předpisy o takzvaných „zahraničních agentech“, které byly v posledních letech projednávány nebo přijaty v jiných zemích, jako je Bosna a Hercegovina, Gruzie a Ruská federace.

Benátská komise vyjádřila znepokojení nad tím, že tento zákon byl přijat s omezeným procesem veřejných konzultací, přestože je složitý a velmi kontroverzní. Podle Benátské komise přijatý zákon obsahuje vágní a potenciálně všeobecné definice, zejména definici neziskových organizací vykonávajících funkce zahraničního zástupce a politické činnosti, a přiznává velmi širokou diskreční pra-

vomoc v oblasti sankcí a kontroly, zejména ministerstvu spravedlnosti. To je ještě umocněno následným nařízením vlády, jehož ustanovení výrazně přesahují působnost zákona. Zákon ani nařízení tedy nejsou v souladu s podmínkou zákonnosti. Kyrgyzské orgány nepředložily žádné údaje, které by odůvodňovaly nutnost zavést zvláštní nařízení pro neziskové organizace přijímající zahraniční finanční prostředky a zabývající se vágně definovanými politickými činnostmi. Taková úprava je proto neslučitelná s právem na svobodu sdružování i se zásadou nediskriminace.

Některá ustanovení zákona (a nařízení vlády) navíc vyvolávají obavy z možného porušování dalších lidských práv a základních svobod, jako je svoboda projevu a právo na soukromí. Uplatňování zákona s sebou nese vážné a reálné riziko stigmatizace, umlčení a nakonec i likvidace neziskových organizací v zemi, které získávají byť jen malou část svých finančních prostředků ze zahraničí. Zejména existuje reálné riziko, že budou postiženy neziskové organizace kritické vůči vládě, což bude mít nepříznivý dopad na otevřenou a informovanou veřejnou debatu, demokracii a právní stát. Benátská komise se domnívá, že zákon představuje vážný úder pro lidská práva a právní stát v zemi, která donedávna zaslouženě požívala v Střední Asii pověsti silného zastávce lidských práv a svobod, jakož i občanské společnosti.

Benátská komise také přijala řadu doporučení ve svém druhém kyrgyzském stanovisku k návrhu změn trestního řádu týkajících se kauce a videokonferencí v trestním řízení.

Fotografie

[1] Prokura Krajowa. Prokuratura krajowa, autor: W.krasno, 24. březen 2020, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0. Upraveno: oříznutí.

[2] Na Prokuratuře. Komisja_Wenecka_2, zdroj: Prokuratura Krajowa, 12. září 2024, CC BY-NC-ND 3.0 PL.

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce: Nikola Burdová

Mezinárodní trestní soud pod tlakem amerických sankcí

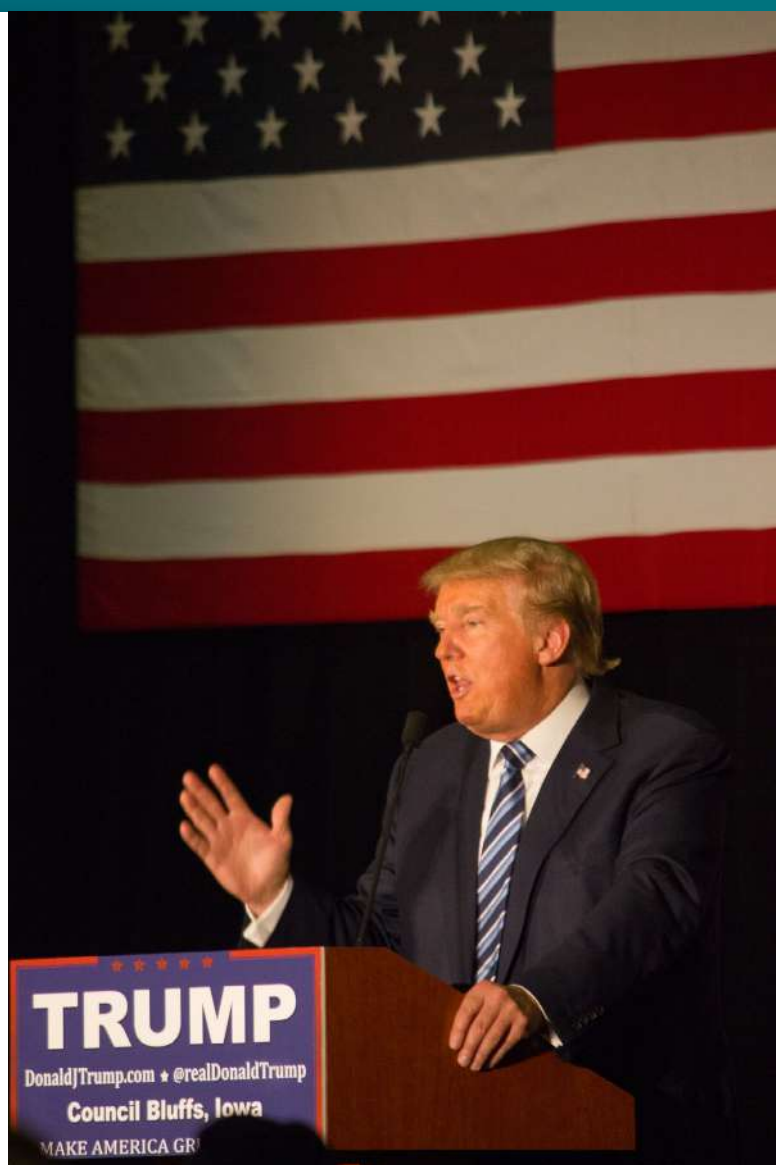
Tereza Hladíková

Spojené státy americké v únoru 2025 uvalily ekonomické a restriktivní sankce na Mezinárodní trestní soud. Administrativa znovuzvoleného amerického prezidenta Donalda Trumpa tím primárně reagovala na stíhání izraelského premiéra Benjamina Netanjahua a bývalého ministra obrany Yoava Gallanta. USA tak vyjádřily silnou podporu Izraeli a zároveň eskalovaly dlouhodobě špatné vztahy s Mezinárodním trestním soudem.

Ačkoli americká administrativa jako hlavní důvod pro uvalení sankcí Mezinárodní trestní soud (MTS) uvádí vydání zatykačů na izraelské představitele, postoj USA k této instituci je poměrně kritický již od podepsání Římského statutu v roce 1998. Ačkoli Římský statut podepsal tehdejší prezident Bill Clinton, americký Kongres jej nikdy neratifikoval. I sám Clinton si byl vědom silné nedůvěry Senátu k myšlence, že by mezinárodní instituce mohly soudit americké občany mimo americký právní systém.

Tento postoj se prohloubil v následující administrativě George W. Bushe, která dokonce neformálně odvolala podpis Římského statutu. V roce 2002 pak Bush prosadil zákon s názvem "American Service-Members' Protection Act", označovaný také jako "The Hague Invasion Act", který měl chránit americké občany před jurisdikcí MTS. Obsahoval dokonce ustanovení umožňující použití vojenské síly k osvobození Američanů zadržovaných MTS. Zároveň USA začaly uzavírat dvoustranné dohody s desítkami států, ve kterých se tyto země zavázaly, že nevydají americké občany MTS.

Vztah USA a MTS se mírně zlepšil během prezidentství Baracka Obamy. Ačkoli ani tehdy neusilovala administrativa o ratifikaci Římského statutu, pomáhala USA se stíháním afrických zločinců nebo jiných případů, které neohrožovaly zájmy USA. Nej-

Administrativa Donalda Trumpa uvalila na MTS sankce již podruhé [1]

příznivější vztah k MTS měla ale až administrativa Joea Bidena.

Letošní sankce nejsou první

Prudká eskalace postoje USA k MTS nastala v roce 2020 jako reakce na začátek vyšetřování možných válečných zločinů v Afghánistánu. Vyšetřování se totiž týkalo i zločinů spáchaných americkými vojáky a agenty CIA během jejich působení v Afghánistánu. Pokus Soudu o stíhání amerických občanů

Současné sankce se vztahují na žalobce MTS [2]

ovšem zapříčinil uvalení sankcí ze strany tehdejší Trumpovy administrativy.

Sankce byly uvaleny na představitele MTS, kteří se na vyšetřování podíleli, zejména na tehdejší žalobkyni MTS, Fatou Bensoudou. Té byl zmrazen veškerý majetek v USA a zakázán vstup do země. Na sankčním seznamu byl z vysokých představitelů MTS i Phakiso Mochochoko, šéf Úřadu pro jurisdikci, komplementaritu a spolupráci. Sankce také umožnily blokovat majetek osob, které by se podílely na vyšetřování USA nebo jeho spojenců. Tyto sankce zrušila nastupující Bidenova administrativa v roce 2021.

Trumpovy sankce podruhé

Sankce, které byly uvaleny na MTS v únoru letošního roku, reagují na stíhání Soudu Benjamina Netanjahua a Yoava Gallanta za údajné spáchání zločinů proti lidskosti a válečných zločinů ve spojení se současnou válkou v Gaze (blíže k vydaným zatykačům viz Bulletin prosinec 2024, str. 7, nebo Bulletin leden-únor 2025, str. 14)

Letošní sankce mají velice podobnou formu jako ty z roku 2020. Zaměřují se prozatím na hlavního žalobce MTS Karima A. A. Khana a znamenají zmrazení veškerého jeho majetku v USA a zákaz vstupu do země, který se vztahuje i na jeho rodinné příslušníky. Vydaný exekutivní příkaz obsahuje také finanční sankce vůči osobám a organizacím, které MTS poskytují služby či materiální podporu.

Předsedkyně MTS Tomoko Akane jasně odsoudila uvalené sankce a označila je za možné poškození fungování Soudu a tedy i spravedlnosti a demokracie ve světě. Za MTS se jednoznačně postavila i řada států Evropská unie. Ti tento krok USA označili za podkopávání mezinárodní spravedlnosti.

Mohou uvalení sankcí zvrátit americké soudy?

Na uvalení sankcí zareagovala i americká společnost. Obhájci lidských práv a poradci MTS Matthew Smith a Akila Radhakrishnan podali v dubnu 2025 žalobu proti exekutivnímu příkazu, který sankce zavedl. Tím, že se sankce mohou dotýkat i amerických občanů spolupracujících s MTS, přerušili Smith a Radhakrishnan s MTS spolupráci. To však dle jejich tvrzení porušuje 1. dodatek americké Ústavy, který zaručuje svobodu projevu.

Donald Trump (ilustrační fotografie) [3]

Podobné žaloby proti sankcím Donalda Trumpa byly americkým soudům předloženy i v roce 2020. Soudy ve věci stihly vydat předběžné opatření, po stažení sankcí prezidentem Bidenem však bylo řízení zastaveno.

Mezinárodní odezva i vnitrostátní tlak mohou vést ke stažení či zmírnění sankcí vůči představitelům MTS. Ovšem ani úspěšnost podaných žalob nemusí takový výsledek garantovat. Sankce uvalené na MTS a jeho klíčové představitele však mohou v dlouhodobém měřítku podkopat autoritu a důvěryhodnost této instituce, stejně jako monitorování demokracie a spravedlnosti ve světě.

Zdroje

- Anderson J. H. (2025). Can the ICC survive the U.S. sanctions? (Part 1). *Justiceinfo*. Získáno z <https://www.justiceinfo.net/en/140459-can-the-icc-survive-the-u-s-sanctions-part-1.html>
- Anderson J. H. (2025). Can the ICC survive the U.S. sanctions? (Part 2). *Justiceinfo*. Získáno z <https://www.justiceinfo.net/en/140499-can-the-icc-survive-the-u-s-sanctions-part-2.html>
- Betts A. (2025). ICC urged to investigate Biden for 'aiding and abetting' Gaza war crimes. *The Guardian*. Získáno z: <https://www.theguardian.com/us-news/2025/feb/24/icc-biden-gaza-war>.
- Davies H. and Dunbar M. (2025). Trump imposes sanctions on ICC, accusing it of targeting US and Israel. *The Guardian*. Získáno z: <https://www.theguardian.com/us-news/2025/feb/06/trump-sanction-icc>
- Davies H. (2025). Trump ICC sanctions order challenged in US court by human rights advocates. *The Guardian*. Získáno z: <https://www.theguardian.com/us-news/2025/apr/11/trump-icc-sanctions-lawsuit>

International Criminal Court. (2025). *Statement of ICC President Judge Tomoko Akane following the issuance of US Executive Order seeking to impose sanctions on the International Criminal Court*. Získáno z <https://www.icc-cpi.int/news/statement-icc-president-judge-tomoko-akane-following-issuance-us-executive-order-seeking>

International Criminal Court. (2025). *ICC condemns the issuance of US Executive Order seeking to impose sanctions on the Court*. Získáno z <https://www.icc-cpi.int/news/icc-condemns-issuance-us-executive-order-seeking-impose-sanctions-court>

Kersten M. (2025). It's all about control: U.S. sanctions against the International Criminal Court and navigating a path forward. *Justice in conflict*. Získáno z <https://justiceinconflict.org/2025/02/12/its-all-about-control-u-s-sanction-on-the-international-criminal-court-and-navigating-a-path-forward/>

The Open Society Justice Initiative (2021). *Justice Initiative Settles ICC Executive Order Lawsuit with the Biden Administration*. Získáno z: <https://www.justiceinitiative.org/newsroom/justice-initiative-settles-icc-executive-order-lawsuit-with-the-biden-administration?>

The White House. (2025). *IMPOSING SANCTIONS ON THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT*. Získáno z <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/02/imposing-sanctions-on-the-international-criminal-court/>

Fotografie

- [1] Administrativa Donalda Trumpa uvalila na MTS sankce již podruhé. Donald Trump. autor: Matt Johnson, 29. prosince 2015, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.
- [2] Současné sankce se vztahují na žalobce MTS. Karim Ahmad Khan. autor: UN International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, 19. prosince 2017, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0. Upraveno: oříznutí.
- [3] Donald Trump (ilustrační fotografie). Donald Trump. autor: Gage Skidmore, 15. července 2023, zdroj: Flickr, CC BY-SA 2.0. Upraveno: oříznutí.

Maďarsko se chystá odstoupit od Římského statutu

Šimon Komár

Maďarský premiér Viktor Orbán pozval na návštěvu premiéra Izraele Benjamina Netanjahua, na kterého je vydán zatykač Mezinárodního trestního soudu. Při jeho dubnové návštěvě Orbán oznámil, že se Maďarsko chystá odstoupit od Římského statutu. Jak toto své rozhodnutí maďarský premiér zdůvodňuje? Jak se k němu staví Mezinárodní trestní soud a Evropská unie? A jaké důsledky to může mít pro Mezinárodní trestní soud?

Na začátku dubna 2025 se uskutečnila návštěva izraelského premiéra Benjamina Netanjahua v Maďarsku. Taková zahraniční návštěva by nebyla nijak zvlášť zajímavá, kdyby jí nepředcházelo vydání zatykačů na Benjamina Netanjahua a bývalého ministra obrany Izraele Yoava Gallanta Mezinárodním trestním soudem (MTS) v listopadu 2024. Ti jsou podezřelí z válečných zločinů a zločinů proti lidskosti páchaných na území Pásma Gazy nejméně od 7. října 2023 (blíže k zatykačům viz například Bulletin prosinec 2024, s. 7-9).

Maďarsko jakožto smluvní stát Římského statutu má povinnost osobu, na níž je zatykač vydán, zadržet a předat MTS. Nejenže maďarská vláda tuto svou povinnost nesplnila, ale naopak bezprostředně po vydání zatykačů prohlásila, že hodlá Netanjahua do Maďarska pozvat. To se nakonec také stalo a premiér Netanjahu tak poprvé od vydání zatykačů navštívil evropskou zemi.

Prohlášení o odstoupení, jeho odůvodnění a právní následky

Již samotné pozvání a návštěva vrcholného představitele Izraele vzbuzují kontroverze. V průběhu návštěvy však navíc maďarský premiér oznámil, že se Maďarsko chystá odstoupit od Římského statutu. Stalo by se tak první evropskou zemí, která není členským státem MTS.

Odstoupení od Římského statutu Viktor Orbán ve svém projevu odůvodnil tím, že se v posledních letech MTS z neutrálního právního soudu stal sou-

Premiér Izraele byl i přes zatykač Mezinárodního trestního soudu pozván na návštěvu do Maďarska [1]

dem politickým a zaujatým. Benjamin Netanjahu Orbánovo rozhodnutí podpořil, označil MTS za zkorumpovanou organizaci a vyzval další státy, aby se připojily k bojkotu a opuštění MTS.

Celá situace je na první pohled paradoxní. Maďarský premiér kritizuje zaujatost MTS a činí tak při setkání s osobou, která je soudem vyšetřována. To naznačuje, že za prohlášením o odstoupení od Římského statutu jsou s největší pravděpodobností jiné politické zájmy Maďarska nebo samotného Orbána.

Co se právních podmínek odstoupení týče, je podle článku 127 odst. 1 Římského statutu potřeba odstoupení písemně oznámit generálnímu tajemníkovi OSN. Odstoupení pak nabývá účinnosti uplynutím jednoho roku od data obdržení oznámení generálním tajemníkem. Podle článku 127 odst. 2 se stát odstoupením nezprošťuje závazků, které mu ze Statutu vyplývaly v době, kdy byl jeho smluvní stranou. Povinnost Maďarska zatknout premiéra Izraele tak stále trvá a Maďarsko se proto dopouští porušení svých mezinárodněprávních závazků.

Jak na situaci reaguje MTS a Evropská unie?

Na oznámení o odstoupení Maďarska z MTS reagovalo Předsednictví Shromáždění smluvních stran Římského statutu. Na svém zasedání vyjádřilo své znepokojení a politování. Tento krok Maďarska podle Předsednictví oslabuje snahu o potlačení beztrestnosti ve světě.

Předsednictví vyzvalo Maďarsko, aby znovu zvážilo své rozhodnutí. Každý smluvní stát má právo vyjádřit své obavy a pochybnosti před Shromážděním smluvních států, a Předsednictví proto apeluje na Maďarsko, aby o důvodech svého odstoupení vedlo smysluplnou diskuzi.

Možné odstoupení Maďarska od Římského statutu je zajímavé také z pohledu Evropské unie a evropského práva. Samotná Evropská unie sice není smluvní stranou Římského statutu, mezi EU a MTS však byla roku 2006 uzavřena dohoda o spolupráci a pomoci. Plná spolupráce členských států s MTS je navíc součástí předvstupních podmínek Unie a dala by se zařadit pod společnou zahraniční a bezpečnostní politiku.

Před Evropskou komisí byl již vznesen dotaz, zda odstoupení členského státu od MTS představuje porušení právního řádu Evropské unie a jaké nástroje je Komise ochotna použít v reakci na takové odstoupení. Na oficiální vyjádření postoje EU k této otázce se však zatím čeká.

Z evropského pohledu se pak otevírá otázka, zda lze skloubit členství v EU s ignorováním mezinárodních závazků a základních principů mezinárodního práva. A pokud ano, jak vykonávat společnou a jednotnou bezpečnostní a zahraniční politiku se státem, který nebude členem MTS?

Co to může znamenat pro MTS?

V minulosti už možnosti odstoupit od Římského statutu využily například Filipíny nebo Burundi. Maďarsko by se však stalo prvním evropským státem, který by se k tomuto kroku uchýlil. Historicky první odstoupení evropského státu může mít dopady na celkovou pozici MTS a vnímání jeho legitimacy jinými členskými i nečlenskými státy. O to více je možné odstoupení Maďarska znepokojující v době, kdy je role MTS často napadána a zpochybňována.

MTS v současnosti čelí řadě výzev – od nerespektování jeho zatykačů přes snahy o zpolitizování mezinárodní trestní justice až po kritiku pomalého tempa vyšetřování a špatnou vymahatelnost jeho zatykačů. Pro členské státy může rozhodnutí Maďarska představovat příležitost pro posílení kritiky MTS nebo naopak impulz pro vyslovení trvalé a pevné podpory. Jak se k celé situaci mezinárodní společenství postaví ukáže jen čas.

Zdroje

- AFP. (2025, duben). Hungary dumps the ICC. *Justice info*. Získáno z: <https://www.justiceinfo.net/en/143867-hungary-dumps-the-icc.html>
- European Parliament. (2025, duben). Parliamentary question - P-001396/2025. Hungary's withdrawal from the Rome Statute. Získáno z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/P-10-2025-001396_EN.html
- Kotasová, I. (2025, duben). Hungary says it will pull out of ICC as Orban hosts Israel's Netanyahu – who is wanted by the court. *CNN world*. Získáno z: <https://edition.cnn.com/2025/04/03/world/hungary-withdraws-icc-intl/index.html>
- Mezinárodní trestní soud. (2025, duben). Presidency of the Assembly of States Parties responds to announcement of withdrawal from the Rome Statute by Hungary. Získáno z: <https://www.icc-cpi.int/news/presidency-assembly-states-parties-responds-announcement-withdrawal-rome-statute-hungary>
- Tasch, B. Holligan, A. (2025, duben). Hungary withdraws from International Criminal Court during Netanyahu visit. *BBC*. Získáno z: <https://www.bbc.com/news/articles/c807lm2003zo>
- Van Esluwege, P. (2025, duben). How Hungary's Withdrawal from the International Criminal Court Affects the Credibility of the European Union. *Verfassungsblog*. Získáno z: <https://verfassungsblog.de/how-hungarys-withdrawal-from-the-international-criminal-court-affects-the-credibility-of-the-european-union/>

Fotografie

- [1] Premiér Izraele byl i přes zatykač Mezinárodního trestního soudu pozván na návštěvu do Maďarska. Benyamin Netanyahu, Aug. 2019 (48598784726) (cropped), autor: Matty Stern, 22. 8. 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0.
- [2] K odstoupení Maďarska od MTS se zatím Evropská komise nevyjádřila. Commission Européenne séance plénière 2009, autor: Nikeush, 10. 11. 2009, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0. Upraveno: oříznutí.

K odstoupení Maďarska od MTS se zatím Evropská komise nevyjádřila [2]

Aktuality sekce Mezinárodní trestní spravedlnost

Barbora Bulánková

Případ Ongwen: Odvolací senát MTS potvrdil rozhodnutí o odškodnění

Dominic Ongwen, bývalý velitel ugandské ozbrojené skupiny Boží armády odporu (*Lord's Resistance Army*, LRA) byl v únoru 2021 Mezinárodním trestním soudem (MTS) uznán vinným z 61 válečných zločinů a zločinů proti lidskosti, včetně vražd, znásilnění, sexuálního otroctví a verbování dětských vojáků (podrobnosti k jeho případu viz Bulletin červen 2021, s. 8). Ongwen, který byl sám unesen LRA jako dítě, byl odsouzen na 25 let vězení, přičemž jeho odvolání bylo v prosinci 2022 zamítnuto.

V únoru 2024 nařídil MTS reparace ve výši přes 52 milionů eur pro téměř 50 000 obětí, včetně bývalých dětských vojáků a dětí narozených ze znásilnění a nucených manželství. Každá oběť pak má obdržet částku 750 eur, přičemž zbytek bude použit na komunitní rehabilitační programy. Jelikož byl však Ongwen shledán nemajetným, financování reparací bude zajištěno prostřednictvím Trust Fund for Victims [1].

Dne 7. dubna 2025 Odvolací senát MTS rozhodnutí o reparacích potvrdil a zamítl veškeré námitky. Tím se rozhodnutí stalo pravomocným. Soud přitom

Dominic Ongwen, bývalý velitel LAR, kterému Odvolací senát MTS potvrdil rozhodnutí o odškodnění [1]

Mezi Trumpem a Zelenským panuje během vyjednávání o mír značné napětí [2]

zdůraznil symbolický i praktický význam těchto reparací pro obnovu důstojnosti obětí a podporu komunit zasažených konfliktem.

Trumpův tlak na uzavření míru Ukrajiny s Ruskem může ohrozit spravedlnost pro Ukrajinu

Americký prezident Donald Trump tlačí na rychlé uzavření míru mezi Ruskem a Ukrajinou. Jeho snaha ale vzbuzuje obavy, že by mohla jít na úkor spravedlnosti – zejména pokud by se při vyjednávání přehlížely ruské válečné zločiny. Podle dostupných informací Trumpova administrativa zvažuje návrhy, které by mohly zahrnovat ústupky ze strany Ukrajiny, včetně vzdání se částí území nebo upuštění od snahy vstoupit do NATO.

Podezření budila i paralelní snaha uzavřít s Ukrajinou dohodu o těžbě nerostných surovin, což vyvolávalo otázky, zda za mírovým plánem nestojí především Trumpovy ekonomické zájmy. Dohoda byla nakonec uzavřena dne 30. dubna 2025 ve Washingtonu. Trumpův spěch může být také motivován jeho dlouhodobou touhou po Nobelově ceně za mír, o kterou se v minulosti opakovaně ucházel.

Napětí panuje i ve vztahu mezi Trumpem a ukrajinským prezidentem Volodymyrem Zelenským. Ten opakovaně varoval, že ruské návrhy na příměří jsou jen zástěrkou, zatímco vojenské útoky na ukrajinské cíle stále pokračují. Kritici varují, že podobný přístup k mírovým jednáním může oslabit důvěru

Prezident Prabowo Subianto dle svých slov schvaluje kontroverzní novelu zákona o ozbrojených silách [3]

v mezinárodní právo a připravit oběti konfliktu o možnost domoci se spravedlnosti.

Vojáci ve vládě a ruské ambice v Indonésii: Rostoucí napětí budí obavy

V březnu 2025 schválil indonéský parlament kontroverzní novelu zákona o ozbrojených silách, která umožňuje aktivním vojákům zastávat civilní funkce v institucích jako jsou generální prokuratura, nejvyšší soud či protiteroristické agentury. Prezident Prabowo Subianto, bývalý generál a zeť bývalého autoritářského vůdce Suharta, tento krok obhajuje jako potřebné opatření pro posílení národní bezpečnosti.

Podle lidskoprávních organizací a prodemokratických aktivistů novela zákona narušuje hranice mezi

civilní a vojenskou mocí a může otevřít cestu zpět k autoritářství, které si země pamatuje z éry Suhartova režimu. Tisíce Indonésanů tak vyšly do ulic, aby protestovaly proti rostoucímu vlivu armády ve státní správě.

Napětí v zemi zvýšily i zprávy o tom, že Rusko požádalo Indonésii o možnost vybudovat vojenskou základnu na ostrově Biak, jenž se nachází strategicky blízko Austrálie. Ačkoli Jakarta, která se dlouhodobě hlásí k politice neangažovanosti, takovou žádost odmítla, incident podtrhl rostoucí geopolitické napětí v regionu a ambici Moskvy posílit svůj vliv v jihovýchodní Asii.

MTS omezuje důkazy v případě bývalého filipínského prezidenta Duterteho

MTS v lednu 2025 rozhodl o omezení předběžných důkazů v případě bývalého filipínského prezidenta Rodrigo Roa Duterteho. Duterte čelí obviněním ze zločinů proti lidskosti v souvislosti s jeho kontroverzní protidrogovou kampaní (podrobnosti k jeho případu viz Bulletin listopad 2021, s. 16, viz Bulletin březen 2025, s. 16), která vedla k tisícům extrajudiciálních vražd [2].

Toto rozhodnutí MTS znamená, že některé důkazy, které byly původně shromážděny v rámci vyšetřování, nebudou použity v přípravném řízení. Tento krok má významný dopad na průběh případu – MTS tímto krokem usiluje o to, aby se samotné přípravné řízení nezměnilo v rozsáhlý „mini-proces“ a zůstalo zaměřené na klíčové otázky. Tím se má zabránit zbytečným průtahům a zajistit spravedlivý proces pro všechny zúčastněné strany. Cílem je tak zachovat efektivitu řízení a neohrozit spravedlivý průběh hlavního líčení.

Výsledkem omezení důkazů MTS je například to, že obžaloba musí předkládat pouze „přímo relevantní“ materiály (a to tematicky seskupené podle typu údajného trestného činu, kontextu či formy odpovědnosti, a rozdělené na usvědčující, zprošťující nebo podstatné pro obhajobu) či limit na maximálně dva svědky vypovídající osobně.

Poznámky

[1] Trust Fund for Victims (Svěřenecký fond pro oběti) byl zřízen Shromážděním smluvních stran k provádění MTS nařízených reparací a k poskytování podpory obětem závažných mezinárodních zločinů. Na MTS je nicméně nezávislý.

Duterte čelí řadě obvinění za činy, jichž se dopustil při své kontroverzní protidrogové válce [4]

[2] Jedná se o vraždy, které jsou spáchány bez řádného soudního procesu nebo mimo právní rámec.

Zdroje

- Ahmadi, A. A. (2025, březen 19). Zelensky says Russia using ceasefire talks as smokescreen. *BBC News*. Získáno z <https://www.bbc.com/news/articles/corzygd8w20>.
- Analysis: Growing militarization a litmus test for Indonesian democracy (2025, duben 9). *The Jakarta Post*. Získáno z <https://www.thejakartapost.com/opinion/2025/04/09/analysis-growing-militarization-a-litmus-test-for-indonesian-democracy.html>.
- Antonov, D. & Faulconbridge, G. (2025, duben 21). Kremlin says U.S. position ruling out NATO membership for Ukraine gives satisfaction. *Reuters*. Získáno z <https://www.reuters.com/world/europe/kremlin-says-us-position-ruling-out-nato-membership-ukraine-gives-satisfaction-2025-04-21/>.
- Astrina, A. (2025, duben 7). Indonesia's Quiet Militarization Under President Prabowo Subianto. *The Diplomat*. Získáno z <https://thediplomat.com/2025/04/indonesias-quiet-militarization-under-president-prabowo-subianto/>.

- Baroña, F. J. C. & Ismael, J. J. (2025, duben 20). ICC order limits pre-trial evidence in Duterte case. *Manila Times*. Získáno z <https://www.manilatimes.net/2025/04/20/news/icc-order-limits-pre-trial-evidence/2095329>.
- Bernd, D. J. (2025, květen 1). US and Ukraine sign long-awaited natural resources deal. *BBC News*. Získáno z <https://www.bbc.com/news/articles/c5ypw7pn9q30.amp>.
- Corder, M. (2024, únor). ICC orders over \$56 million in reparations for victims of Ugandan warlord Ongwen. *AP News*. Získáno z <https://apnews.com/article/icc-court-ongwen-kony-reparations-uganda-8af9b9b7c762b2170a7bd7a04e9429a3>.
- Dominic Ongwen's appeal rejected: ICC must deliver on reparation (2025, duben 7). *FIDH – International Federation for Human Rights*. Získáno z <https://www.fidh.org/en/region/Africa/uganda/dominic-ongwen-s-appeal-rejected-icc-must-deliver-on-reparations>.
- Holligan, A. (2024, únor 28). Dominic Ongwen: Uganda's child soldier turned warlord loses appeal. *BBC News*. Získáno z <https://www.bbc.com/news/world-africa-68428789>.
- Kurlantzick, J. & McGowan, A. (2025, březen 26). Prabowo's Rocky First Months as Indonesia's President. *Council on Foreign Relations (CFR)*. Získáno z <https://www.cfr.org/blog/prabowos-rocky-first-months-indonesias-president>.
- Melkozerova, V. (2025, březen). Trump team pushes Ukraine peace deal, raising war crimes concerns. *Politico*. Získáno z <https://www.politico.eu/article/us-ukraine-peace-deal-war-crimes-russia-donald-trump-kyiv-volodymyr-zelenskyy-time-magazine/>.
- Mezinárodní trestní soud. (2024). *The Prosecutor v. Dominic Ongwen*. Dostupné z: <https://www.icc-cpi.int/uganda/ongwen>.
- Mezinárodní trestní soud. (2025). *Philippines: Duterte Case*. Dostupné z: <https://www.icc-cpi.int/philippines/duterte>.
- Mezinárodní trestní soud. (2025, duben). *Ongwen case: ICC Appeals Chamber confirms decision on reparations* [tisková zpráva]. Dostupné z: <https://www.icc-cpi.int/news/ongwen-case-icc-appeals-chamber-confirms-decision-reparations>.
- Mezinárodní trestní soud. (2025, březen). *The Ongwen case: ICC Appeals Chamber to issue its judgment on reparations on 7 April 2025* [tisková zpráva]. Dostupné z: <https://www.icc-cpi.int/news/ongwen-case-icc-appeals-chamber-issue-its-judgment-reparations-7-april-2025>.
- Waterhouse, J. (2025, duben 21). Russia 'welcomes' US rejection of Ukraine's NATO membership – Kremlin. *BBC News*. Získáno z <https://www.bluewin.ch/en/news/international/kremlin-welcomes-us-rejection-of-ukraines-admission-to-nato-2660744.html>.

Fotografie

- [1] Dominic Ongwen, bývalý velitel LAR, kterému Odvolací senát MTS potvrdil rozhodnutí o odškodnění. Confirmation of charges hearing in the case of The Prosecutor v. Dominic Ongwen, zdroj: ICC-CPI.
- [2] Mezi Trumpem a Zelenským panuje během vyjednávání o mír značné napětí. Trump Loses Self-Control During Meeting With Zelensky, 28.02.2025, autor: The White House, 28. února 2025, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.
- [3] Prezident Prabowo Subianto dle svých slov schvaluje kontroverzní novelu zákona o ozbrojených silách. President Prabowo Subianto in 2024 with decorations, autor: Ministry of State Secretariat, 20. října 2024, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.
- [4] Duterte čelí řadě obvinění za činy, jichž se dopustil při své kontroverzní protidrogové válce. President Rodrigo Duterte portrait (cropped), autor: Government of the Philippines, 15. července 2016, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Vedoucí sekce: Tomáš Opat a Natálie Dřínovská

Afghánská krevní msta a meze pojmu „určitá společenská vrstva“ v azylovém právu EU

Caroline Bindačová

V rozsudku ve věci *Laghman* Soudní dvůr Evropské Unie rozhodl, že muži pocházející z afghánských rodin zapojených do krevní msty nepředstavují „určitou společenskou vrstvu“ ve smyslu kvalifikační směrnice. Tímto rozhodnutím se soud odchýlil od předchozí judikatury, která uznávala určité skupiny, například ženy čelící domácímu násilí, za sociální skupiny hodné mezinárodní ochrany. Rozsudek vyvolává otázky ohledně konzistence v posuzování, kdo je považován za příslušníka pronásledované skupiny.

Kontext případu

Věc C-217/23 *Laghman* se týká afghánského státního příslušníka, který požádal o mezinárodní ochranu v Rakousku. Tvrdil, že čelí vážnému ohrožení života kvůli tradiční krevní mstě, která vznikla v důsledku konfliktu mezi jeho rodinou a jinou rodinou v provincii Laghman. Tyto odvetné praktiky jsou v některých částech Afghánistánu hluboce zakořeněné a předpokládají princip kolektivní odpovědnosti. Členové zneprátených rodin, zejména muži, jsou tak považováni za legitimní cíl msty, a to bez ohledu na to, zda se sami dopustili nějakého násilného činu.

Vzhledem k tomu, že v případě krevní msty může být nebezpečí trvalé a neomezené, žalobce tvrdil, že patří k „určitě společenské vrstvě“, a proto má nárok na status uprchlíka podle článku 10 odst. 1 písm. d) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na do-

Soud se odchýlil od předchozí judikatury, která uznávala určité skupiny za hodné mezinárodní ochrany [1]

plňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (kvalifikační směrnice).

Rakouský Nejvyšší správní soud (Verwaltungsgerichtshof) položil předběžnou otázku Soudnímu dvoru EU (SDEU), zda za takových okolností může být daná skupina považována za určitou společenskou vrstvu.

Výklad Soudního dvora EU

SDEU dospěl k závěru, že muži z rodin zapojených do krevní msty v Afghánistánu nemohou být automaticky považováni za určitou společenskou vrstvu. Podle článku 10 odst. 1 písm. d) kvalifikační směrnice je třeba, aby daná skupina sdílela buď nezměnitelnou charakteristiku, nebo charakteristiku, kterou osoba nemůže změnit, aniž by tím porušila své svědomí nebo ztratila svou identitu. Zároveň

musí být tato skupina vnímána jako odlišná ve společnosti.

Soud uvedl, že příslušnost k rodině, která se stala terčem krevní msty, může sice splňovat první z těchto kritérií (např. na základě narození), nicméně obecně takové osoby nejsou afghánskou společností vnímány jako odlišná skupina. Nejde o skupinu, kterou by bylo možné jasně rozpoznat v širší sociální struktuře země nebo která by sdílela určitou identitu – jako je tomu např. u žen, etnických menšin či náboženských komunit.

Rozhodnutí tedy spočívá na důrazu na vnímání skupiny společností a její „sociální identifikovatelnost“, nikoli pouze na individuálním ohrožení nebo rodinné situaci.

Srovnání se staršími rozsudky

Rozsudek *Laghman* je zajímavé porovnat s předchozí judikaturou, kde Soudní dvůr přistoupil k pojmu „určitá společenská vrstva“ mnohem širěji.

V případě *WS (C-621/21)* šlo o ženu z Turecka, která byla vystavena domácímu násilí. Soudní dvůr zde uznal, že pokud ženy v dané společnosti systematicky čelí násilí a stát selhává v jejich ochraně, mohou tvořit určitou společenskou vrstvu. Tato judikatura tedy zohledňuje strukturální genderovou nerovnost jako základ pro přiznání ochrany.

V případě *K a L (C-646/21)* SDEU posuzoval situaci dvou dívek, které věřily v rovnoprávnost pohlaví, a právě kvůli těmto názorům jim hrozilo pronásledování. Soud opět uznal, že pokud dané postoje

Tento rozsudek se jeví jako restriktivnější krok k udělování mezinárodní ochrany [2]

Případ *Laghman* se týká afghánského státního příslušníka, který požádal o mezinárodní ochranu v Rakousku [3]

nejdou v souladu s dominantními normami společnosti a vedou k diskriminaci, může být taková skupina považována za určitou společenskou vrstvu.

Ve světle těchto rozhodnutí se jeví výklad v případě *Laghman* jako restriktivnější, neboť nezohledňuje kontextová specifika afghánské společnosti, kde krevní msta může představovat hluboce zakořeněný a strukturální problém s výrazným dopadem na bezpečnost jednotlivce.

Kritické úvahy

Rozhodnutí Soudního dvora, že muži z rodin zapojených do krevní msty v Afghánistánu nepředstavují „určitou společenskou vrstvu“, lze zpochybnit ve světle stanoviska Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky s názvem *Position on claims for refugee status under the 1951 Convention relating to the Status of Refugees based on a fear of persecution due to an individual's membership of a family or clan engaged in a blood feud* z roku 2006. Podle bodu č. 18 tohoto stanoviska představuje rodina klasický příklad „určité společenské vrstvy“, neboť je vnímána jako společensky rozpoznatelná jednotka a členství v ní je vrozené a nezměnitelné.

Generální advokát v závěrečném bodě 57 svého stanoviska k této věci rovněž uvádí, že odlišnost skupiny má být posuzována podle kolektivního vnímání širší společnosti, nikoli izolovaně pachatelem pronásledování. V afghánském kontextu, kde krevní msta vychází z hluboce zakořeněných rodinných

struktur, může příslušnost k určité rodině zcela zásadně ovlivnit riziko pronásledování. Rozhodnutí Soudního dvora se tak jeví jako příliš restriktivní a málo reflektující mezinárodní standardy i reálnou situaci žadatelů.

Důsledky pro praxi a budoucnost

Rozsudek má potenciál ovlivnit rozhodovací praxi členských států EU, které se při posuzování žádostí o mezinárodní ochranu musí řídit výkladem Soudního dvora. Je možné, že po tomto rozhodnutí budou azylové orgány striktněji posuzovat žádosti založené na rodinných nebo individuálních okolnostech, které nejsou propojeny s rozpoznatelnou sociální skupinou.

Otázkou zůstává, zda se tímto přístupem neotevírá prostor pro vyloučení osob, které čelí reálnému ohrožení života, ale nesplňují formální kritéria. Soudní dvůr tím zdůrazňuje rozdíl mezi individuálním rizikem a strukturálním pronásledováním – ovšem v praxi může být toto rozlišení problematické, zejména v kontextech, kde se stát vzdává monopolu na násilí a spravedlnost přechází do rukou tradičních struktur.

Závěr

Rozsudek *Laghman* představuje důležitý precedent pro výklad azylového práva EU. Zatímco formálně zpřesňuje kritéria pro určení „určité společenské vrstvy“, zároveň otevírá prostor k debatě o tom, zda evropské právo dostatečně reflektuje různé formy nestátního pronásledování, které mají v některých regionech vážné dopady na bezpečnost a důstojnost jednotlivce. Oproti progresivnějším rozhodnutím ve věcech *WS* a *K* a *L* se tento rozsudek jeví jako krok směrem k restriktivnější ochraně, což vybízí k širší diskuzi, proč SDEU nezohlednil alternativní skupinu – například muže, kteří se účasti na krevní mstě brání.

Zdroje

Soudní dvůr EU. (2025, březen). Rozsudek ve věci C-217/23. Získáno z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=4C731179A8D8E73BA8745BCE0E4E3B84?text=&docid=297240&pageIndex=0&doclang=cs&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=5544761>.

Jean Richard de la Tour. (2024). Stanovisko generálního advokáta ve věci C-217/23. Získáno z: <https://curia.europa.eu/juris/>

Rozsudek nezohledňuje kontextové specifika afghánské společnosti, kde krevní msta může představovat hluboce zakořeněný a strukturální problém [4]

document/document.jsf?text=&docid=289825&pageIndex=0&doclang=cs&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=5545391.

UNHCR. (27. březen, 2025) Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl v. A.N., Case C-217/23 (*Laghman*). Získáno z: https://www.refworld.org/jurisprudence/caselaw/ecj/2025/en/149779?prevDestination=search&prevPath=/search?order=desc&sm_country_name%5Bo%5D=Bélgica&sort=score&result=149779-en.

UNHCR. (17. březen, 2006). UNHCR position on claims for refugee status under the 1951 Convention relating to the Status of Refugees based on a fear of persecution due to an individual's membership of a family or clan engaged in a blood feud. Získáno z: <https://www.refworld.org/policy/legalguidance/unhcr/2006/en/38378?order=desc&prevDestination=search&prevPath=/ru/search%3Fkeywords%3DNota%20de%20orientaci%C3%B3n%20sobre%20las%20solicitudes%20de%20la%20condici%C3%B3n%20de%20refugiado%20relacionadas%20con%20las%20ov%C3%ADctimas%20de%20pandillas%20organizadas&result=result-38378-ru&sort=score>.

Fotografie

- [1] Soud se odchýlil od předchozí judikatury, která uznávala určité skupiny za hodné mezinárodní ochrany. Palais de la Cour de Justice CJEU March 2023 Sign, Towers C,B and A and the Anneau buiding, autor: Luxofluxe, 25. březen 2023, zdroj: Wikipedia, CC BY-SA 4.0. Upraveno: oříznutí.
- [2] Tento rozsudek se jeví jako restriktivnější krok k udělování mezinárodní ochrany. Advocates disrupt transfer of asylum seekers from Villawood, autor: Kate Ausburn, 3. duben 2014, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.
- [3] Případ *Laghman* se týká afghánského státního příslušníka, který požádal o mezinárodní ochranu v Rakousku. The Afghan flag flies on top of an observation post overlooking the border of Afghanistan and Pakistan, Azrah district, Logar province, Afghanistan, autor: Defense Visual Information Distribution Service, 2. leden 2012, zdroj: Itoldya, PDM 1.0. Upraveno: oříznutí.
- [4] Rozsudek nezohledňuje kontextové specifika afghánské společnosti, kde krevní msta může představovat hluboce zakořeněný a strukturální problém. Intra-Tribal Peace Agreements, autor: USAID U.S. Agency for International Development, 12. prosinec 2013, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

Report Výboru ministrů Rady Evropy aneb jak probíhá výkon rozsudků ESLP?

Martin Plášek

Členské státy Rady Evropy se zavázaly, že se dle článku 46 Úmluvy budou řídit konečnými rozsudky Evropského soudu pro lidská práva ve všech případech, jejichž jsou stranami. Nedávný, v řadě již celkem osmnáctý, report Výboru ministrů ukazuje, jak jednotlivé členské státy dostávají tomuto závazku. Nejnovější výsledky ukazují, že přibližně 40 % nevykonaných rozsudků je proti Ruské federaci, Česká republika má ke konci roku 2024 celkem 12 nevykonaných rozsudků. Jak ale tedy samotný výkon rozhodnutí ESLP probíhá?

Povaha rozsudků ESLP

Evropský soud pro lidská práva (ESLP) je klíčovou institucí na poli regionální ochrany lidských práv v Evropě a dalších státech. Za dobu své existence od roku 1959 vydal ESLP více než 69.000 rozsudků. Aby však byla ochrana lidských práv garantovaných Evropskou úmluvou o lidských právech (Úmluva) efektivní, je zapotřebí existence nástrojů zajišťující řádný výkon rozhodnutí.

Rozsudky ESLP jsou pro členské státy závazné; podle článku 46 Úmluvy se totiž členské státy zavazují k tomu, že se budou řídit konečnými rozsudky ESLP, a to ve všech případech, jejichž jsou stranami. Dohled nad výkonem rozhodnutí poté vykonává Výbor ministrů, který každoročně vydává také souhrnný report týkající se výkonu rozsudků v jednotlivých členských státech Rady Evropy.

Zastupování České republiky v řízení před ESLP

Českou republiku v řízení před ESLP zastupuje Kancelář vládního zmocněnce, coby jeden z odborů Ministerstva spravedlnosti České republiky, v jejímž čele stojí vládní zmocněnec pro zastupování České republiky před mezinárodními orgány ochrany lidských práv; současným Vládním zmocněncem je od ledna 2023 Mgr. Petr Konůpka. Postavení Vládní-

ESLP může poškozeným přiznat spravedlivé zadostiučinění [1]

ho zmocněnce je podrobně upraveno tzv. Statutem vládního zmocněnce, obsaženým v příloze k usnesení vlády č. 420 ze dne 14. června 2023. Mimo řízení před ESLP zastupuje Vládní zmocněnec Českou republiku také v řízení před Evropským výborem pro sociální práva či před příslušnými výbory Organizace spojených národů.

Jednou z hlavních činností Vládního zmocněnce je především zajištění výkonu rozhodnutí mezinárodních orgánů ochrany lidských práv, tedy mimo jiné také zajištění výkonu rozsudků ESLP vynesených proti České republice. K tomu Vládnímu zmocněnci napomáhá od roku 2015 jako poradní orgán také Kolegium expertů pro výkon rozsudků, jehož hlavním úkolem je analyzovat rozhodnutí ESLP a dalších institucí a formulovat příslušným orgánům doporučení k přijetí obecných opatření k provádění těchto rozhodnutí. Cílem těchto doporučení by mělo především být zabránění opakování porušení

Dohled nad výkonem rozsudků provádí Výbor ministrů [2]

Úmluvy a dalších mezinárodních smluv o ochraně lidských práv a základních svobod v budoucnu.

Jak probíhá samotný výkon rozsudků ESLP?

Samotný výkon rozsudků ESLP je zpravidla dvojí povahy, a to individuální či obecné. Individuální opatření k nápravě směřuje zpravidla k odškodnění konkrétního poškozeného jedince a zpravidla zahrnuje povinnost státu zaplatit stěžovateli přiznané spravedlivé zadostiučinění nebo povinnost obnovy původního stavu. Na druhou stranu obecné opatření k nápravě představuje povinnost státu k přijetí takových opatření, která zabrání porušování Úmluvy v budoucnu.

Dohled nad výkonem rozsudku provádí dle článku 46 odst. 2 Úmluvy Výbor ministrů Rady Evropy, který se skládá ze zástupců všech členských států.

Výboru ministrů členské státy v průběhu výkonu rozsudků předkládají také tzv. akční plány a akční reporty, specifikující jaká opatření k nápravě daný stát přijme či přijal, které Výbor ministrů vyhodnocuje.

Dohled nad výkonem rozsudků Výbor ministrů provádí buď na základě písemné komunikace, jde-li o běžný postup, nebo na základě ústních jednání, jde-li o rozsudky, které jsou součástí tzv. posíleného dohledu; v rámci něj Výbor ministrů zpravidla dohlíží na rozsudky, které vyžadují složitá systémová řešení, nebo u nichž výkon neprobíhá tak, jak by měl.

Pokud jsou přijata opatření k nápravě ze strany státu dostačující, Výbor ministrů dohled nad rozhodnutím uzavře vydáním závěrečné rezoluce. V opačném případě je členský stát prostřednictvím tzv. zatímní rezoluce vyzván k přijetí příslušných opatření a dohled nad výkonem rozhodnutí pokračuje, dokud Výbor ministrů neshledá, že přijatá opatření jsou dostatečná.

Výkon rozhodnutí dle Reportu Výboru ministrů

V rámci svého dohledu, Výbor ministrů nedávno zveřejnil svůj, v řadě již celkem osmnáctý, report týkající se výkonu rozhodnutí ESLP ze rok 2024 (dále jen „Report“). Za uplynulý rok bylo vůči České republice vyneseno celkem osm rozsudků konstatujících porušení Úmluvy, což značí drobný nárůst oproti roku 2022 a roku 2023. Z celkem 250 rozhodnutí proti České republice jich bylo ke konci roku 2024 více než 95 % vykonáno a stále probíhá dohled ze strany Výboru ministrů nad celkem 12 rozhodnutími.

Nejvíce nových rozhodnutí bylo za rok 2024 vydáno ve vztahu k Ukrajině, vůči které bylo vyneseno celkem 151 nových rozsudků podléhajících dohledu Výboru ministrů, a Maďarsku, vůči kterému Výbor ministrů vykonává dohled nad rovnými 100 novými rozsudky. Ukrajina rovněž čítá z členských států nejvíce nevykonaných rozsudků, kterých má od přistoupení k Úmluvě více než 840. Druhým státem v pořadí je poté Turecko s 440 nevykonanými rozsudky a na třetím místě je Rumunsko, čítající 411 nevykonaných rozsudků.

Výkon rozsudků proti Ruské federaci

Postavení Ruské federace ve vztahu k rozsudkům ESLP je poněkud odlišné od ostatních členských států Rady Evropy. Členství Ruské federace v Radě Evropy bylo totiž v důsledku agrese na Ukrajině ukončeno ke dni 16. března 2022, a to v souladu s článkem 8 Statutu Rady Evropy; od Úmluvy Ruská federace odstoupila v září roku 2022. Nicméně, i přes to Výbor ministrů stále dohlíží nad výkonem rozsudků vynesených za doby členství Ruské fe-

derace v Radě Evropy. Dohledu výboru ministrů tak ke konci roku 2024 i nadále podléhá více než 2.600 nevykonaných rozsudků, což je přibližně 40 % všech nevykonaných rozsudků ESLP ke konci roku 2024.

Ačkoliv se toto číslo může zdát vysoké, podle Oddělení pro výkon rozsudků ESLP členství v Radě Evropy významně pomohlo ochraně lidských práv v Ruské federaci; konec jejího členství tak může potenciálně znamenat opětovné zhoršení tohoto stavu.

Závěr

Závěrem lze shrnout, že výkon rozsudků ESLP je klíčovým prvkem zajišťujícím efektivní ochranu lidských práv v členských státech Rady Evropy. Přestože většina států závazky dle Úmluvy plní, nejnovější Report Výboru ministrů za rok 2024 ukazuje, že některé členské státy stále čelí velkým výzvám. Mezi největší patří množství nevykonaných rozsudků vůči Ruské federaci, které tvoří přibližně 40 % všech nevykonaných případů, a vysoký počet nových rozhodnutí vůči Ukrajině a Maďarsku. Česká republika si pak v porovnání s ostatními vede relativně dobře s více než 95% úspěšností výkonu rozhodnutí, i když Výbor ministrů stále vykonává dohled nad výkonem 12 rozsudků.

Zdroje

Council of Europe. Russian Federation. Získáno z <https://www.coe.int/en/web/execution/russian-federation>.

Council of Europe. The supervision process. Získáno z <https://www.coe.int/en/web/execution/the-supervision-process#%7B%2214997657%22%3A%2214997692%22%3A%2259551776%22%3A%7D>.

Council of Europe. (2025). Supervision of the execution of judgments of the European Court of Human Rights 2024. Dostupné z <https://rm.coe.int/gbr-2001-18e-rapport-annuel-2024/1680b4d77d>.

Mezisoudy. Evropský soud pro lidská práva. Získáno z <https://mezisoudy.cz/vykon-rozsudku-eslp-a-rozhodnuti-dalsich-mezinarodnich-lidskopravnych-organu/evropsky-soud-pro-lidska-prava-1>.

Fotografie

[1] ESLP může poškozeným přiznat spravedlivé zadostiučinění. Statue of Justice atop New York City Hall, 260 Broadway, New York City, autor: John Wisniewski, 21. března 2014, zdroj: Flickr, CC BY-ND 2.0.

[2] Dohled nad výkonem rozsudků provádí Výbor ministrů. Committee of Ministers: Meeting on 10 September 2015, autor: Congress of local and regional authorities, 10. září 2015, zdroj: Flickr, CC BY-ND 2.0.

[3] Výkon rozsudků ESLP v ČR zajišťuje Vládní zmocněnec. Budova Ministerstva spravedlnosti, autor: VitVit, 26. října 2022, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0. Upraveno: oříznutí.

Výkon rozsudků ESLP v ČR zajišťuje Vládní zmocněnec [3]

Aktuality evropské sekce

Nga Thi Nguyen

SDEU: Členské státy nemohou opravu osobních údajů transgender osob podmiňovat předložením dokladu o změně pohlaví

Soudní dvůr Evropské Unie (SDEU) rozhodoval v řízení o předběžné otázce, která se týkala sporu mezi fyzickou osobou a maďarským azylovým orgánem. Žalobcem ve vnitrostátním řízení je VP, transgender muž íránské státní příslušnosti, který byl jako uprchlík v azylovém rejstříku registrován jako žena. Požádal proto o opravu osobních údajů, konkrétně zapsání mužského pohlaví a změnu křestního jména podle čl. 16 GDPR. Azylový orgán však žádost zamítl, protože VP neprokázal podstoupení chirurgického zákroku spočívajícího ve změně pohlaví.

SDEU došel k závěru, že VP opravdu měl právo na opravu nepřesných osobních údajů a že změnu pohlaví není třeba dokládat zprávou o chirurgickém zákroku spočívajícím ve změně pohlaví. Účelem shromažďování osobních údajů v azylovém rejstříku je identifikace dotčené osoby, která se týká jejího hluboce prožívaného a niterného pocitu. To byl VP schopen prokázat předložením lékařských zpráv, které mimo jiné potvrzovaly například i jeho mužské vzezření. Dostačujícím důkazem je zde tedy i lékařské potvrzení, včetně psychodiagnostického vyšetření. Důkaz o chirurgickém zákroku není nezbytný ani přiměřený, a navíc jím nelze uznání genderové identity podmiňovat.

Práva trans osob jsou stále předmětem protestů [1]

Maďarský Ústavní soud již přiznal práva trans osob [2]

Rozhodnutí má význam zejména v rozvoji vnímání transgender osob nad rámec jejich biologického stavu či podstoupených lékařských zákroků. SDEU zde poskytuje nový výklad unijního práva a určuje správním orgánům postup, který chrání a respektuje transgender osoby v otázce osobních údajů.

ESLP: Slovensko podalo mezistátní stížnost proti Belgii kvůli zabití slovenského občana belgickou policií

Slovensko podalo 27. února 2025 mezistátní stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva (ESLP) proti Belgii. Stížnost se týká slovenského občana, J.C., který byl v roce 2018 zatčen na letišti nedaleko Bruselu za to, že údajně nastoupil do letadla bez cestovního pasu. J.C. byl zadržen v cele, kde sám několikrát udeřil hlavou do zdi, čímž si způsobil krvácení. Belgičtí policisté jej tedy přidrželi k zemi,

Belgičtí policisté nebyli za své jednání potrestáni [3]

kdy jeden z nich mu konkrétně seděl na hrudi po dobu 16 minut. J.C. byl převezen do nemocnice, upadl však do kómatu a následně zemřel.

Ze zadržení J.C. existují videozáznamy, které celý průběh zachycují. Policisté se na něm mimo jiné smějí a jedna policistka dokonce hajluje. Belgický soud neshledal odpovědnost policistů s odůvodněním, že se jednalo o nešťastnou kombinaci tragických událostí, a případ tak zamítl. S rozsudkem se neztotožňuje jak manželka J.C., tak slovenská vláda, která ESLP žádá o přezkum. Namítá porušení práva na život, zákazu mučení, práva na respektování soukromého a rodinného života a zákazu diskriminace. Jedná se tak o vůbec první mezistátní stížnost Slovenska i Belgie.

FRA: K integrovaným systémům ochrany dětí

Agentura Evropské unie pro základní práva vydala zprávu, která se zabývá potřebou integrovaného přístupu k ochraně dětí ve členských státech EU. Zpráva v první řadě doporučuje přijetí jednotného vnitrostátního právního rámce, který by komplexně chránil práva dětí – takový právní rámec má totiž jen 10 členských států EU. Jako zásadní dále vnímá zřízení ústředního orgánu specializovaného na ochranu dětí, který bude mít jasné pravomoci a dostatečné zdroje, a to zejména ve státech, které nedisponují institucí dohlížející na práva dětí. Stejně je i sjednocené a efektivní financování, přičemž zpráva jako ukázkový příklad uvádí Finsko, které část státního rozpočtu specificky vyčleňuje dětem a rodinám s dětmi.

Mezi další doporučení patří například ratifikace Istanbulské úmluvy, která efektivně chrání dětské oběti násilí. Zpráva se také zaměřuje na náhradní rodinnou péči a doporučuje deinstitucionalizaci a přeměnu na kvalitní rodinné a komunitně založené služby. Vyzdvihuje roli pěstounské péče, konkrétně pak nezprostředkované pěstounské péče, kdy dítě zůstává v péči příbuzné osoby. Je však nutné řešit problém nedostatku kvalitních pěstounů, který deinstitucionalizaci brání. Hlavním důvodem nedostatku pěstounů v České republice je nízká odměna pro pěstouny a psychické i fyzické vyčerpání.

Zdroje

- Soudní dvůr Evropské unie (2025). Rozsudek ve věci C-247/23 (Del-dits). Dostupné z <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=296550&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=15251441>.
- Evropský soud pro lidská práva. (2025, březen). *New interstate application lodged by Slovakia against Belgium* [tisková zpráva]. Získáno z <https://hudoc.echr.coe.int/fre-press?i=003-8176535-11469047>.
- Belgian court finds no one responsible in Slovak national's death (2024, 25. září). *The Slovak Spectator*. Získáno z <https://spectator.sme.sk/politics-and-society/c/death-slovak-national-belgian-court>.
- Agentura Evropské unie pro základní práva. (2025). Towards Integrated Child Protection Systems. Dostupné z <https://fra.europa.eu/en/publication/2025/integrated-child-protection>.
- Hrdinová, A. & Fabiánová, P. (2020, červenec 19). V České republice je nedostatek přechodných pěstounů. Důvodem jsou peníze. *CNN Prima News*. Získáno z <https://cnn.iprima.cz/v-ceske-republice-je-nedostatek-prechodnych-pestounu-duvodem-jsou-penize-6235>.

Fotografie

- [1] Práva trans osob jsou stále předmětem protestů. Students Protest Anti-Trans Law, autor: Phil Roeder, 11. březen 2022, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.
- [2] Maďarský Ústavní soud již přiznal práva trans osob. Constitutional Court of Hungary, autor: VinceB, 21. leden 2012, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0.
- [3] Belgičtí policisté nebyli za své jednání potrestáni. Aéroport de Charleroi Bruxelles Sud, autor: Cha già José, 15. červenec 2011, zdroj: Flickr, CC BY-SA 2.0.

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Vedoucí sekce: Michaela Luzio Stenzel a Radek Tesař

Jak se měří korupce? Transparency International zveřejnila Index vnímání korupce za rok 2024

*Anna Kateřina
Ondráčková*

Mezinárodní nezisková organizace Transparency International, mapující stav korupce a snažící se aktivně přispívat k jejímu omezování, zveřejnila začátkem tohoto roku výsledky Indexu vnímání korupce za rok 2024.

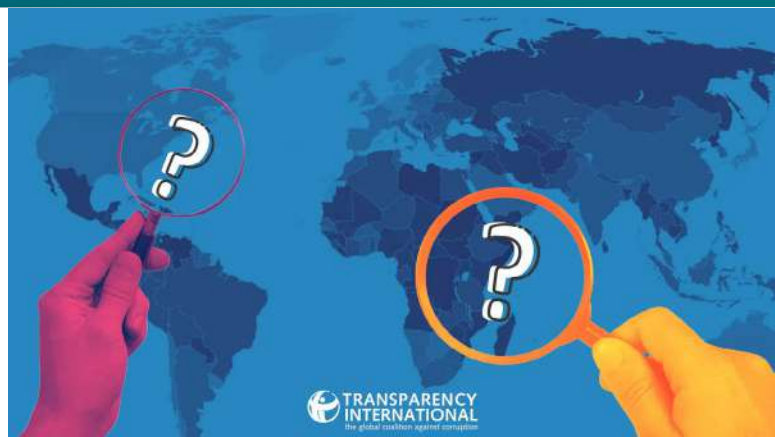
Index vnímání korupce (Corruption Perceptions Index, CPI) je celosvětově nejuznávanějším žebříčkem hodnotícím míru vnímané korupce ve veřejném sektoru. Od roku 1995 jej každoročně sestavuje a následně publikuje v Berlíně sídlící mezinárodní nezisková organizace Transparency International.

Co nám Index vnímání korupce ukazuje?

Index hodnotí celkem 180 zemí, a to na škále od 0 (vysoká míra korupce) do 100 (velmi nízká míra korupce). CPI je ukazatelem vnímání a případného zhodnocování již odhalené korupce a je sestavován na základě 13 dílčích průzkumů renomovaných mezinárodních institucí, například Světové banky nebo Světového ekonomického fóra.

Při hodnocení se Transparency International zaměřuje zejména na úplatkářství, zneužívání veřejných prostředků, nepostižitelnost úředníků za zneužití pravomocí, nadměrnou byrokracii či způsob dosazování do veřejných funkcí. Sleduje taktéž legislativu v oblasti střetu zájmů, ochrany oznamovatelů nebo přístupu veřejnosti k informacím.

Výsledný index (skóre) na škále od 0 do 100 rovněž určuje pořadí (rank) země. Toto pořadí ukazuje, jak si daná země vede v porovnání s ostatními. Pro posouzení skutečné míry korupce je však důležitější skóre než pozice v žebříčku, která se může jednoduše měnit i kvůli změnám v počtu hodnocených zemí.

Ilustrace k indexu vnímání korupce [1]

Celosvětové srovnání

Nejlépe hodnocenou zemí je stejně jako v roce 2023 Dánsko s 90 body z celkových 100 možných. Následuje jej Finsko (88) a Singapur (84). První desítku doplňují Nový Zéland (83), Lucembursko, Norsko a Švýcarsko (všechny 81), Švédsko (80), Nizozemsko (78) a trojice Austrálie, Island a Irsko (všechny 77).

Na opačném konci žebříčku se nachází Jižní Súdán s 8 body, který na posledním místě vystřídal Somálsko. Poslední trojici doplňují Somálsko a Venezuela, přičemž všechny tyto tři země jsou sužovány dlouhodobými konflikty, kolapsem některých institucí a extrémní nestabilitou.

Ukrajina si naopak i přes náročné podmínky udržela 35 bodů, a obsadila tak 105. místo. Oproti loňsku ztratila jenom jeden bod a propadla se pouze o jednu příčku. Naopak výrazně se v hodnocení propadlo Rusko. Se ztrátou čtyř bodů oproti CPI při posledním hodnocení s 22 body skončilo na 154. místě.

Mezinárodní sekretariát Transparency International upozorňuje na zásadní spojitosti mezi korupcí a klimatickou krizí. Zdroje, které by měly směřovat na opatření proti změnám klimatu, jsou totiž často zneužívány. Proto je nutné, aby vlády i mezinárodní organizace důsledně včleňovaly protikorupční opatření do všech klimatických iniciativ.

Česko v Indexu vnímání korupce pokleslo

Česká republika dosáhla skóre 56 bodů a v celosvětovém žebříčku hodnocených zemí obsadila 46. příčku. Oproti loňskému pořadí v CPI si tak pohoršila o jeden bod a pět příček, neboť při hodnocení v roce 2023 získala skóre 57 bodů a umístila se na 41. místě (viz Bulletin duben 2024, s. 24). Pořadí sdílí s Kyprem, Grenadou či Španělskem. V rámci Evropské unie, v níž průměrné skóre činí 62 bodů, zůstává Česko podprůměrné, konkrétně na 16. pozici z 27 členských států.

Podle Transparency International jsou hlavní příčiny poklesu České republiky v hodnocení celkem tři. Zaprvé, v České republice je nedostatečná vládní strategie v boji proti korupci. Česko taktéž odkládá provedení klíčových systémových změn a v neposlední řadě je v zemi nízká politická integrita.

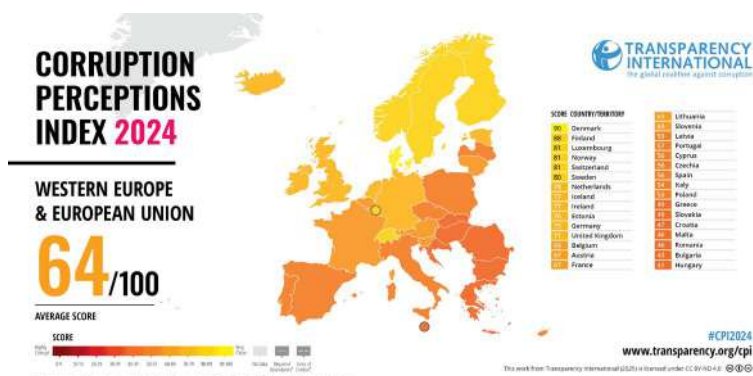
Jako příklad odkládání podstatných systémových kroků může sloužit novela zákona o státním zastupitelství nebo zákon o ochraně oznamovatelů, který byl přijat až pod silným tlakem Evropské unie. Chybí nám také komplexní zákonná regulace střetu zájmů, zejména ve vztahu k vlastnictví médií a dotacím.

V neposlední řadě může být problematicky vnímána i úprava veřejných zakázek. Nedávno navíc parlament přijal novinky v úpravě zadání veřejných zakázek. Nově došlo k navýšení limitů pro veřejné zakázky, které jsou hodnocené jako zakázky malého rozsahu. To znamená, že díky této změně bude větší množství zakázek podléhat výrazně mírnějším pravidlům, zejména co se týče výběrového řízení dodavatele a dohledu kontrolních institucí.

Závěrem

Index vnímání korupce poskytuje důležitý vhled do stavu veřejné správy ve světě i v České republice. Každoročně připomíná, že důvěra v instituce a kvalita veřejné správy nejsou samozřejmostí. Výsledky je proto nutné vnímat jako podnět k dalšímu zlepšování. Index není jen číslem, ale pro představitele konkrétní země by měl být zejména výzvou k odpovědnému vládnutí a k posilování hodnot, na kterých stojí demokratická společnost.

Klíčová je především větší transparentnost veřejné správy a posílení nezávislosti dozorových institucí.

Mapa znázorňující výši skóre indexu vnímání korupce v západní Evropě a Evropské unii [2]

Důraz by měl být kladen i na prevenci korupce – například skrze otevřená data, zjednodušení procesů a omezení prostoru pro zneužívání pravomocí. Snížení korupce totiž není jen otázkou právní úpravy, ale především politické vůle a odpovědnosti.

Zdroje

Transparency International Česká republika. (2025, únor 11). *Česko pokleslo v Indexu vnímání korupce. Pro vládu Petra Fialy není protikorupční agenda prioritou*. Získáno z: <https://www.transparency.cz/cpi2024/>.

Transparency International. *Corruption Perceptions Index 2024*. Získáno z: <https://www.transparency.org/en/cpi/2024>.

Transparency International. (2025, únor 11). *The ABCs of the CPI: How the Corruption Perceptions Index Is Calculated*. Získáno z: <https://www.transparency.org/en/news/how-cpi-scores-are-calculated>.

Transparency International Česká republika. (2025, leden 22). *Vládní strana dnes ve Sněmovně prosadila zásadní posílení protikorupčního prostředí u veřejných zakázek malého rozsahu*. Získáno z: <https://www.transparency.cz/vladni-strany-dnes-ve-snemovne-prosadi-ly-zasadni-posileni-korupcniho-prostredi-u-verejnych-zakazek-maleho-rozsahu/>.

Tiskové oddělení ÚOHS. (2025, březen 12). *Novela zákona navýšuje limity pro veřejné zakázky malého rozsahu a adaptuje nařízení o zahraničních subvencích* [tisková zpráva]. Získáno z: <https://uohs.gov.cz/cs/informacni-centrum/tiskove-zpravy/verejne-zakazky-maleho-rozsahu-a-adaptuje-narizeni-o-zahranicnich-subvencich.html>.

Fotografie

[1] Ilustrace k indexu vnímání korupce. Cover_Web-feature-CPI-explained.png, autor: Transparency International, zdroj: Transparency International, CC BY-ND 4.0.

[2] Mapa znázorňující výši skóre indexu vnímání korupce v západní Evropě a Evropské unii. Regional maps, autor: Transparency International, leden 2025, zdroj: Transparency International, CC BY-ND 4.0.

Rostoucí počet femicid nejen v Itálii: nový, nebo opakující se problém?

Nelly Vondrová

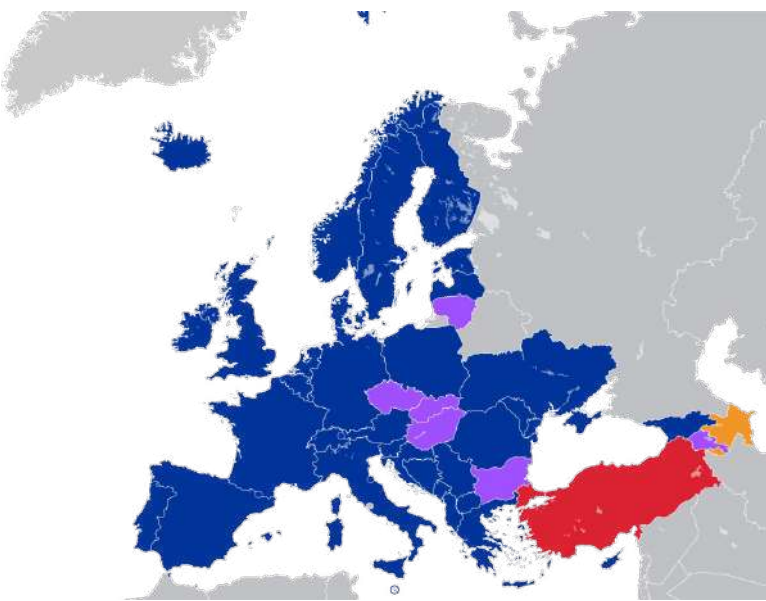
Femicidy, neboli zjednodušeně řečeno zabití žen či dívek z důvodu jejich pohlaví, v Itálii dlouhodobě představují významný problém. Kulturní organizace Institut italské encyklopedie Treccani dokonce zvolila slovo „femicide” slovem roku 2023. Misogynie, znásilnění i patriarchální společnost dodnes přetrvávají nejen v Itálii, ale i celosvětově. Situace není lepší ani v ostatních členských státech Evropské unie.

Fenomén bez přesné definice

Podle Evropského institutu rovnosti pohlaví je femicida široce definována jako nejzávažnější projev podmíněného násilí na základě příslušnosti k ženskému pohlaví. Jedná se o zabití ženy nebo dívky z důvodu jejího pohlaví. Z dokumentů OSN se uceleně problematice femicid věnuje Vídeňská deklarace o femicidě, která identifikuje několik typů femicid.

Počet případů genderově podmíněného násilí a vražd žen se bohužel navzdory všem osvětovým snahám v průběhu času výrazně nesnížil. Podle dat nashromážděných organizací OSN pro genderovou rovnost a posílení postavení žen (UN Women) bylo v roce 2023 celosvětově zabito 85 tisíc žen a dívek.

Ratifikace Istanbulské úmluvy v Evropě [1]

Hodnoty Evropského institutu pro rovnost žen a mužů [2]

Více než polovina z nich byla zavražděna právě jejich intimním partnerem nebo členem rodiny. V případech rodiny se zpravidla jednalo o vraždy spáchané otcem, strýcem nebo bratrem.

Femicida přitom reflektuje ve společnostech silně zakořeněnou nerovnost mezi muži a ženami. Genderově podmíněná vražda ženy bývá chápána jako odraz patriarchálního systému a genderové dichotomie. Muži často sahají k násilí jako způsobu, jak si udržet své dominantní postavení nad ženami. V situacích, kdy násilí k udržení moci nad ženami nestačí, bývá vražda žen označována jako poslední snaha o znovu získání kontroly.

Příčiny eskalace případů v Itálii

Navzdory tomu, že je femicida celosvětovým problémem, v poslední době se pozornost v této problematice upíná k Itálii. Na základě dat od nezávislé organizace European Data Journalism Network (EDJN) z roku 2022 vykazuje Itálie nejvyšší počet vražd na obyvatele v Evropě. Podle EDJN vychází v Itálii 0,48 vražd na 100 tisíc obyvatel.

Zatímco počet mužských obětí v Itálii v posledních letech prudce klesl, o počtu ženských obětí tento

závěr konstatovat nelze. Podle údajů italského ministerstva vnitra bylo v roce 2022 v zemi zaznamenáno 319 vražd, přičemž ve 125 případech byly oběťmi ženy a 140 vražd spáchal jejich partner, manžel či jiný člen rodiny.

Jedním z hlavních faktorů, proč se femicidy v Itálii nedaří omezit, je i genderová asymetrie, která zdůrazňuje nerovnou sílu a role mezi muži a ženami. Tento fenomén symbolizuje ideu o nadřazenosti mužů vůči ženám, zejména v souvislosti s milostnými vztahy nebo vztahy spojenými s rodinnými příslušníky.

Existuje několik dokumentovaných případů spojených s mladými univerzitními studentkami. Z posledních let lze zmínit případ vraždy univerzitní studentky z Benátek Giulie Cecchettinové. V listopadu 2023 byla Giulia zavražděna svým bývalým přítelem, který byl následně téhož roku odsouzen na doživotí. Giuliiin případ přitom představuje pouze jeden z 117 podobných záznamů, které byly za rok 2023 evidovány italským ministerstvem vnitra.

Počet femicid v Itálii nadále roste. V roce 2024 bylo evidováno celkem 113 vražd žen, z nichž 99 bylo spácháno příbuznými obětí nebo jejich partnery. Nedávný případ se týkal studentky biomedicíny Sary Campanellové, která byla ubodána svým spolužákem na autobusové zastávce v sicilském městě

Messina. Obdobný případ se odehrál i v hlavním městě Římě, kde bylo nalezeno tělo studentky Ilarie Sulaové, kterou ubodal její bývalý přítel.

Rostoucí počet případů vyvolal v zemi vlnu protestů. Ty se odehrály hned v několika italských městech včetně Říma, Boloně či Messiny. Na problém poukázala i rektorka římské univerzity La Sapienza, která uvedla, že smrt Sary Campanellové představuje krutou a brutální vraždu, která zanechává všechny beze slov. Rektorka apeluje, že je nezbytné přestat případy femicid přehlížet, a naopak vyzývá k mobilizaci.

Nová legislativa jako možné řešení?

V Itálii sice existovaly přitěžující okolnosti v případech domácího a sexuálního násilí, ale dosud neexistovala žádná přitěžující okolnost v podobě genderového motivu. Počítal s ní ovšem návrh zákona, který se týkal násilí na LGBTQ+ komunitě, na postižených osobách a rovněž částečně násilí z misogynie. Tamní senát tento návrh nicméně v roce 2021 nakonec nepřijal.

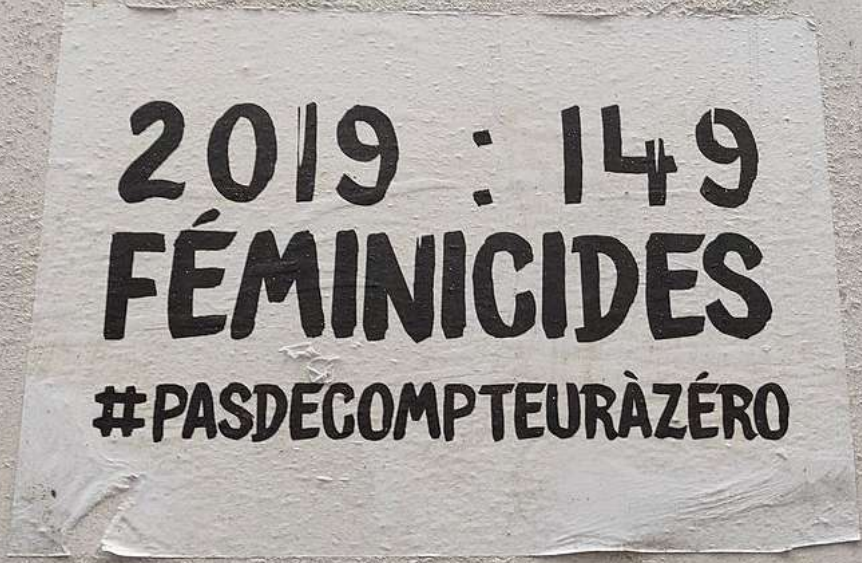
Poté, co Itálií otřásla v roce 2023 vražda Giulie Cecchettinové, přijal parlament nový zákon označený jako nové opatření pro boj proti násilí na ženách a domácímu násilí. Tento zákon, který posílil ochranu žen, zejména rozšířil skutkovou podstatu domácího násilí a zvýšil tresty pro jejich pachatele.

Italská ministryně pro rodinu, porodnost a rovné příležitosti, Eugenia Maria Roccellová, zdůraznila, že tato právní úprava má však své limity. Poukázala na nedostatky právní úpravy a nedostatečnou sílu předcházet páčání tohoto typu trestných činů. V boji proti násilí na ženách se přitom významně angažuje i Elena Cecchettinová, sestra zavražděné Giulie. Elena poukazuje i na kulturní faktor při zabíjení žen v Itálii, kterým je podle ní dominující patriarchální společností. Mužské násilí je dlouhodobě tolerováno a v Itálii považováno za normu.

V březnu tohoto roku potom schválila italská vláda návrh novely trestního zákoníku. Ta zavádí femicidu jako samostatný trestný čin právě v reakci na nárůst případů tohoto druhu. Podle italské premiérky Giorgie Meloniové tento návrh představuje významný krok v potírání násilí na ženách páchaném jejich bývalými nebo současnými partnery. Pachatelům by po přijetí zákona mohl hrozit trest odnětí svobody na doživotí.

Vlajka Itálie [3]

**2019 : 149
FÉMINICIDES
#PASDECOMPTEURÀZÉRO**

Protest proti femicidě ve Francii [3]

Italská premiérka rovněž zdůraznila nezbytnost zpřísnování trestů i u dalších trestných činů páchaných vůči ženám, jako jsou případy pronásledování žen, sexuálního násilí či pornografie z pomsty. Návrh nicméně musí ještě projít tamním dvoukomorovým parlamentem.

Levicově-středová opozice tento krok uvítala. Zdůraznila však, že nový zákon řeší pouze trestněprávní aspekt problému. Systémový problém femicidy, který je hluboce zakořeněný v italské patriarchální kultuře, podle opozice ovšem nadále zůstává nevyřešen. Takto se totiž může jednat o právní krok bez širšího uchopení.

Situace v ostatních členských státech EU

Iniciativa Feminicide Watch Platform poukazuje na to, že femicidy jsou velkým a zejména významně přehlíženým problémem v mnoha členských státech EU. Eurostat v roce 2021 zaznamenal v případě úmyslných vražd žen ze strany jejich mužských partnerů největší nárůst v Řecku, a to až o 200 % ve srovnání s rokem 2020. Navzdory takto prudkému nárůstu, neexistuje v řeckém trestním zákoníku skutková podstata výslovně postihující femicidu jako trestný čin.

Kritická situace je podle dat Evropského institutu pro rovnost žen a mužů (EIGE) i ve Francii. Ta

patří mezi země s nejvyšším počtem ženských obětí. Podle zprávy Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu a UN Women se ve Francii mezi lety 2019 a 2022 stalo 956 žen nebo dívek oběťmi úmyslného zabití, přičemž v 84 % případů šlo o femicidy. Ve většině těchto femicid kauz byl pachatelem buď současný nebo bývalý partner či rodinný příslušník.

I přes tato hrozná data neexistuje ani ve francouzském trestním zákoníku samostatná skutková podstata řešící případy femicid. Navzdory tomu místní zákony nabízí alespoň částečnou ochranu tím, že toto jednání může spadat pod skutkové podstaty jiných trestných činů. V úvahu přichází vražda dle ustanovení čl. 221-4, odst. 9 francouzského trestního zákoníku, která byla spáchána manželem, partnerem oběti nebo partnerem, který je s obětí spojen paktem občanské solidarity.[1] Pachateli přitom v takovém případě hrozí až doživotní trest odnětí svobody. V březnu letošního roku k tomuto trestu přistoupil francouzský soud v případě Chahinez Daoud, kterou upálil její manžel po jejich rozchodu.

EU se v potírání násilí na ženách angažuje dlouhodobě. Projevem společné snahy řešit genderově podmíněné násilí je i schválení přistoupení EU k Istanbulské úmluvě (IÚ) poslanci Evropského parlamentu v květnu 2023. Evropský parlament dlouhodobě podporuje ratifikaci IÚ a vyzývá členské státy, které tak neučinily, k jejímu přijetí.

Další příkladem je i vytvoření EIGE, který pomáhá s prosazováním rovnosti žen a mužů v celé EU a zaměřuje se na navrhování budoucích kroků EU v boji

proti femicidám. Dlouhodobou snahou EU tedy je vytvoření a schválení jednotné definice, která by pomohla v boji s tímto problémem. Jako vzor lze vzít Kypr, který uznává trestný čin femicidy již od roku 2022. Po přijetí zákona přitom došlo k poklesu případů femicid o 9 %.

Významnou roli zastává i Rada Evropy, která vytvořila právě IÚ stanovující právně vymahatelné pokyny pro prevenci genderového násilí, ochranu obětí a trestání pachatelů. IÚ představuje zásadní obrat v boji proti násilí na ženách a vraždách žen. Její vznik napomohl k celkovému šíření povědomí o tomto tématu ve společnosti. Česká republika nicméně do dnešního dne IÚ neratifikovala.

Poznámky

- [1] Pakt občanské solidarity neboli “Pacte civil de solidarité” (PACS) je definován v čl. 515-1 francouzského občanského zákoníku. Pakt představuje formu registrovaného partnerství, která je uznávána ve Francii a umožňuje dvěma zletilým osobám (bez ohledu na jejich pohlaví) právně upravit své soužití.

Zdroje

- Khrebtan-Hörhager J. (2024, březen 7). Femicide in Italy: A modern phenomenon deeply rooted in country's cultural past. *The Conversation*. Získáno z <https://theconversation.com/femicide-in-italy-a-modern-phenomenon-deeply-rooted-in-countrys-cultural-past-222665>
- Zampano G. (2025, březen 8). Italy approves draft law targeting femicide with punishment of up to life in prison. *Ap News*. Získáno z <https://apnews.com/article/italy-femicide-crime-life-prison-meloni-cccchettin-c253498f58502aeca1cfb3086ee4392>
- Femicide. *European Institute for Gender Equality*. Získáno z <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/femicide>
- Femicide as a phenomenon in Europe (2023, červen 1). *Femicide Watch Platform*. Získáno z <https://www.femicide-watch.org/node/921041>
- Countries across Europe take first steps to address femicide (2023, květen 4). *UN Women*. Získáno z: <https://eca.unwomen.org/en/stories/news/2023/05/countries-across-europe-take-first-steps-to-address-femicide>
- Femicide, its causes and recent trends: What do we know? (2021, listopad 22). *Think Tank Evropský parlament*. Získáno z [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/cs/document/EXPO_BRI\(2021\)653655](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/cs/document/EXPO_BRI(2021)653655)
- Louloudi J., Morfonios N., Zafeiropoulos K. (2024, březen). Trapped in Darkness: Women in Europe remain defenseless against gender-based violence. *European Data Journalism Network*. Získáno z https://www.europeandatajournalism.eu/cp_data_news/trapped-in-darkness-women-in-europe-remain-defenseless-against-gender-based-violence/
- Femicide: French court sentences man who burned his wife alive to life in prison (2025, březen 28). *Le Monde*. Získáno z https://www.lemonde.fr/en/france/article/2025/03/28/femicide-french-court-condemns-man-who-burned-his-wife-alive-to-life-in-prison_6739622_7.html

UNODC and UN Women (2024). Femicides in 2023: Global Estimates of Intimate Partner/Family Member Femicides. *United Nations publication*. Získáno z <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2024-11/femicides-in-2023-global-estimates-of-intimate-partner-family-member-femicides-en.pdf>

Femicide remains all too common in Italy and Europe (2023, březen 8). *European Data Journalism Network*. Získáno z https://www.europeandatajournalism.eu/cp_data_news/femicide-remains-all-too-common-in-italy-and-europe/

Louloudi J., Zafeiropoulos K., Morfonios N. (2024, březen 8). Trapped in Darkness, Women in Europe remain defenseless against gender-based violence. *MIIR*. Získáno z <https://miir.gr/en/femicides-violence-against-women-in-europe/>

Measuring femicide in France (2021). *European Institute for Gender Equality*. Získáno z https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/20211577_mho821036enn_pdf.pdf

Defendant in shock Italian femicide case sentenced to life (2024, prosinec 4). *Reuters*. Získáno z <https://www.reuters.com/world/europe/defendant-shock-italian-femicide-case-sentenced-life-2024-12-04/>

Giuffrida A. (2025, duben 3). Murders of two female students prompt calls for a 'cultural rebellion' in Italy. *The Guardian*. Získáno z <https://www.theguardian.com/world/2025/apr/03/murders-of-two-female-students-prompt-calls-for-a-cultural-rebellion-in-italy>

Dahl J. (2025, březen 8). Italy approves draft law outlawing violence against women. *Politico*. Získáno z <https://www.politico.eu/article/italy-approves-draft-law-targeting-killing-of-women/>

Portál evropská e-Justice. Francie - Majetkové důsledky registrovaného partnerství. *EU*. Získáno z: https://e-justice.europa.eu/topics/family-matters-inheritance/property-marriage-civil-partnerships/property-consequences-registered-partnerships/fr_cs?FRANCE=&member=1

Fotografie

- [1] Ratifikace Istanbulské úmluvy v Evropě, Istanbul Convention (2011) participation map, current, autor: Nederlandse Leeuw, 15. březen 2020, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 4.0.
- [2] Hodnoty Evropského institutu pro rovnost žen a mužů. Gender Equality Index 2017 structure, autor: European Institute for Gender Equality, 11 říjen 2017, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.
- [3] Vlajka Itálie. Bandiera d'Italia 002. autor: Ivan.Petrović.Poljak.001, 21. září 2021, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.
- [4] Protest proti femicidě ve Francii. Collage féministe - Paris - 29 juin 2021 - pas de compteur a zéro. autor: Silanoc, 29. červen 2021, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

Aktuality sekce Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Barbora Šváblová

Rostoucí násilí ve východním Kongu, Jižním Súdánu a Středoafričské republice: OSN varuje před eskalací

Na zasedání Rady OSN pro lidská práva v Ženevě zaznělo silné varování ohledně rostoucího násilí a porušování lidských práv ve třech afrických státech. Zasedání konkrétně poukázalo na problémy v Kongu, Jižním Súdánu a Středoafričské republice.

Ve východní části Demokratické republiky Kongo bylo během dvou měsíců zaznamenáno 602 případů mimosoudních poprav, zatímco ozbrojené skupiny včetně Rwandou podporovaného hnutí M23 obsadily města Goma a Bukavu. Tato ofenziva vedla k masovému vysídlení civilního obyvatelstva. Podle OSN čelí téměř 26 milionů obyvatel Konga potravinové nejistotě a přes 7,8 milionu lidí je vnitřně vysídlených.

Zvláštní znepokojení vzbuzuje dramatický nárůst sexuálního násilí, které páchají všechny strany konfliktu. Od ledna letošního roku došlo k 270% nárůstu nahlášených případů sexuálního násilí. Podle OSN je řešení v regionu nemyslitelné bez zásahu proti nelegálnímu vykořisťování přírodních zdrojů, které představuje jeden z hlavních zdrojů konfliktu.

Jižní Súdán se potýká se silící represí vůči opozici, která mimo jiné vyústila v domácí vězení pro prvního viceprezidenta Rieka Machara. Ačkoli vláda přijala zákon o přechodném soudnictví a ve státě Unity došlo za podpory OSN k vytvoření regionální sítě na ochranu lidskoprávních pracovníků, občanský prostor zůstává silně omezený. Upozorněno bylo i na smrtící útoky v oblasti Horního Nilu a nálety, které ničí infrastrukturu a dále zhoršují humanitární situaci.

Naopak, Středoafričská republika podle OSN sice dosáhla pokroku v oblasti legislativy na ochranu lidských práv, avšak násilí ze strany ozbrojených skupin, jako je milice Azandé Ani Kpi Gbé, přetrvává. Na zasedání Rady zazněla ve vztahu k této zemi výzva k urychlení decentralizace, zapojení žen

Antonio Guterres, generální tajemník OSN, na 58. zasedání Rady OSN pro lidská práva [1]

a mládeže do politického života a zajištění spravedlivých a inkluzivních voleb.

Věk jako lidskoprávní otázka: OSN směřuje k nové právní úpravě

Na zasedání Rady OSN pro lidská práva v Ženevě bylo taktéž jednomyslně rozhodnuto o zahájení příprav nové mezinárodní úmluvy, která by měla poprvé komplexně definovat a chránit práva starších osob. Tento krok je výsledkem více než desetiletého úsilí řady mezinárodních lidskoprávních, sociálních a advokačních organizací. Na iniciaci nové úmluvy

se významně podílela Global Alliance for the Rights of Older People, která upozorňuje na mezery v současném mezinárodním právním rámci.

Diskuze o vytvoření dokumentu započaly již v roce 2024, kdy Pracovní skupina OSN pro otázky stárnutí identifikovala významné nedostatky v ochraně práv starších osob a doporučila vytvoření nové smlouvy. První setkání mezivládní pracovní skupiny, která bude návrh smlouvy připravovat, je plánováno na konec tohoto roku. Všechny členské státy OSN jsou vyzvány k účasti a zajištění smysluplného zapojení starších osob a jejich zástupců z různých regionů světa.

Nevládní organizace Human Rights Watch označila rozhodnutí rady za „historické vítězství nejen pro starší osoby, ale pro všechny“. Zdůraznila, že lidská práva platí po celý život a že věková diskriminace vyžaduje stejnou pozornost jako jiné formy porušování práv. Příklad vytvoření této smlouvy představuje zásadní krok k naplnění závazku, že lidská práva se vztahují na každého, bez ohledu na věk.

Jihokorejský ústavní soud odvolal prezidenta Jun Sok-jola

Na začátku dubna Ústavní soud Jižní Koreje rozhodl o odvolání bývalého prezidenta Jun Sok-jola z funkce. Rozhodnutí následovalo poté, co bývalý prezident v prosinci minulého roku vyhlásil stanné právo, které soud následně označil za závažné porušení ústavy a zákonů (viz Bulletin leden-únor 2025, str. 28-30). Soud konstatoval, že prezident mobilizoval armádu a policii s cílem přerušit činnost zákonodárnyho sboru, což mělo vážné negativní dopady na ústavní pořádek země.

Rozhodnutí soudu vstoupilo v platnost okamžitě a Jižní Korea se nyní připravuje na předčasné prezidentské volby, které se musí konat do 60 dnů. Do té doby bude zemi vést současný premiér Han Duk-so jako úřadující prezident.

Bývalý prezident Jun ve svém prohlášení vyjádřil lítost nad tím, že nedokázal naplnit očekávání občanů, a poděkoval za jejich podporu. Rozhodnutí soudu vyvolalo v zemi smíšené reakce. Zatímco opozice hovoří o vítězství demokracie, Junovi příznivci se závěrem soudu nesouhlasí a protestují proti jeho odvolání.

Protest proti zatčení prezidenta Jun Sok-jola [2]

Transgender osoby v Polsku už nemusí žalovat rodiče při změně pohlaví, rozhodl tamní Nejvyšší soud

Polský Nejvyšší soud vydal v březnu tohoto roku klíčové rozhodnutí, které mění dosavadní praxi právního uznávání genderové identity transgender osob. Dosud musely trans osoby v Polsku kvůli úřední změně pohlaví podávat žalobu proti svým rodičům. Tento postup nebyl stanoven zákonem, ale vznikl v rámci soudní praxe kvůli absenci legislativní úpravy.

Březnové rozhodnutí tuto praxi mění a uvádí, že změna genderu má nově probíhat prostřednictvím nesporného správního řízení o opravě matričních údajů, nikoli v rámci sporného občanského soudního řízení proti rodičům. Tento krok eliminuje nutnost konfrontace s rodinnými příslušníky a zároveň posiluje právní jistotu, protože rozhodnutí přijaté v nesporném řízení má účinek erga omnes, tedy závaznost vůči všem, nikoliv pouze mezi účastníky řízení jako tomu bylo u sporného občanského řízení.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu je v souladu s mezinárodními standardy ochrany lidských práv, které požadují, aby změna genderové identity byla dostupná, důstojná a bez zbytečných překážek. Organizace na ochranu práv LGBTQ+ osob, včetně Human Rights Watch, verdikt přivítaly a označily jej za významný pokrok v oblasti práv transgender

osob v Polsku. Nový postup by měl usnadnit přístup k právnímu uznání genderové identity a odstranit praxi, která byla dlouhodobě kritizována jako nedůstojná a zatěžující.

CSW69: Konference OSN varovala před ústupem od práv žen

Na 69. zasedání Komise OSN pro postavení žen, které proběhlo v březnu letošního roku v New Yorku, se hlavním tématem stal narůstající odpor vůči genderové rovnosti a stav naplňování Pekingské deklarace a akční platformy. Ta byla přijata v roce 1995 na čtvrté Světové konferenci o ženách v Pekingu a stanovila klíčové cíle v oblasti prosazování rovnosti žen a mužů, odstranění diskriminace a posílení postavení žen na globální úrovni.

Podle Instituce OSN pro genderovou rovnost a posílení postavení žen (UN Women) téměř čtvrtina světových vlád ustupuje od závazků směřujícím k rovnosti žen a mužů. Generální tajemník OSN António Guterres ve svém vystoupení varoval před rostoucím globálním odporem vůči právům žen a označil současný vývoj za návrat „jedu patriarchy“, který se podle něj projevuje novými a nebezpečnými formami. Amnesty International zároveň upozornila, že během vyjednávání závěrečné deklarace některé státy, včetně USA a Argentiny, podporovaly hlas, který oslaboval ochranu práv žen a dívek, zejména v oblasti sexuálního a reprodukčního zdraví.

Navzdory těmto tlakům členské státy OSN závěrečnou deklaraci přijaly a opětovně se zavázaly k urychlení implementace Pekingské akční platformy. Dokument zdůrazňuje potřebu ochrany práv žen a dívek, odstranění genderově podmíněného násilí a podpory rovného přístupu k rozhodovacím procesům.

Zdroje

Cabrera, C. G. (2025, březen 13). Landmark Ruling on Trans Rights in Poland. Government Should Introduce Legislation to Facilitate Gender Recognition. *Human Rights Watch*. Získáno z <https://www.hrw.org/news/2025/03/13/landmark-ruling-trans-rights-poland>.

DR Congo: Surging violence as armed groups target civilians in the east, Human Rights Council hears. (2025, duben 1). *United Nations*. Získáno z <https://news.un.org/en/story/2025/04/1161771>.

Global: UN member states recommit to gender equality amid backlash against human rights (2025, březen 11). *Amnesty International*. Získáno z <https://www.amnesty.org/en/latest/>

CSW69 - Zahajovací zasedání a přijetí politické deklarace [3]

[news/2025/03/global-un-member-states-recommit-to-gender-equality-amid-backlash-against-human-rights/](https://www.hrw.org/news/2025/03/global-un-member-states-recommit-to-gender-equality-amid-backlash-against-human-rights/).

Ledderer, E. M. (2025, březen 6). Women's rights are under attack 30 years after leaders adopted a blueprint for equality, UN says. *The Associated Press*. Získáno z <https://apnews.com/article/un-women-girls-equality-beijing-conference-rights-bo09715ff605cc-f47fib72865c7a27e7>.

South Korea Court Removes President Yoon from Office. (2025, duben 4). *Human Rights Watch*. Získáno z <https://www.hrw.org/news/2025/04/04/south-korea-court-removes-president-yoon-office>.

UN chief says 'poison of patriarchy' is back with a vengeance (2025, březen 11). *France 24*. Získáno z <https://www.france24.com/en/live-news/20250310-un-chief-says-poison-of-patriarchy-is-back-with-a-vengeance>.

UN: Treaty on Older People's Rights Moves Ahead. Proposed International Instrument Will Strengthen Protections for a Population at Risk. (2025, duben 3). *Human Rights Watch*. Získáno z <https://www.hrw.org/news/2025/04/03/un-treaty-older-peoples-rights-moves-ahead>.

Fotografie

[1] Antonio Guterres, generální tajemník OSN, na 58. zasedání Rady OSN pro lidská práva. Antonio Guterres, Secretary-General of the United Nations at a 58th session of the United Nations Human Rights Council in headquarters in United Nations in Geneva. 24 february 2025. UN Photo / Jean Marc Ferré, 24. únor 2025, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

[2] Protest proti zatčení prezidenta Jun Sok-jola. Yoon Suk Yeol arrest protest 2025-01-14 and 15 12.jpg, autor: Seefooddiet, 15. leden 2025, zdroj: Wikimedia Commons, licence: CC BY-SA 4.0.

[3] CSW69 - Zahajovací zasedání a přijetí politické deklarace. CSW69 - Opening Session and Adoption of Political Declaration, autor: UN Women/Ryan Brown, 10. březen 2025, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce: Lucie Nechvátalová a Jiří Novák

Novela kárného řádu. Co přináší?

Aneta Cermanová

Právní úprava kárné odpovědnosti soudců prošla po letech zásadní změnou. Novela mimo jiné zavádí dvojinstančnost řízení spojenou s možností odvolání a zřizuje sjednocující kárný senát. Změny, které vstoupily v účinnost na začátku letošního roku, reagují na dlouhodobou kritiku nedostatečné transparentnosti a právní jistoty v kárném řízení. Řeší novela nedostatky dosavadní úpravy efektivně a zajišťuje větší spravedlnost pro účastníky?

Se začátkem roku 2025 vstoupil v účinnost vládní návrh zákona, kterým se mění kárný řád. Právní úprava tak po letech prošla zásadní změnou, ke které se vláda zavázala ve svém programovém prohlášení. Podle slov ministra spravedlnosti Pavla Blažka si vláda klade za cíl přijetí opatření posilující odpovědnost soudců a státních zástupců. Novelou kárného řádu i zákona o státním zastupitelství tak vláda naplňuje jeden z cílů Národního plánu obnovy.

Nově kárné řízení ve dvou stupních

Asi nejzásadnější změnou kárného řízení je zavedení jeho dvoustupňovosti a možnosti odvolání. Dosud byl kárným soudem pouze Nejvyšší správní soud (NSS). Změna přináší rozdělení pravomocí do dvou úrovní. V prvním stupni jsou kárnými soudy vrchní soudy. Ve druhém stupni pak rozhoduje NSS o odvolání ve věcech soudců Nejvyššího soudu a soudců rozhodujících výlučně ve správním soudnictví mimo soudců NSS, dále státních zástupců a soudních exekutorů. A Nejvyšší soud rozhoduje o odvolání ve věcech ostatních soudců.

Dosavadní nemožnost přezkumu

Novela kárného řádu reaguje na kritiku nemožnosti dostatečného přezkumu rozhodnutí kárného

Přináší novela kárného řádu spravedlnost? [1]

soudu. V dosavadním systému byl možný pouze mimořádný opravný prostředek, a to návrh na obnovu řízení dle § 22 kárného řádu. Dále byla možnost podat ústavní stížnost. Ta však vedla k zahájení nového soudního řízení, nikoli k instančnímu přezkumu v rámci řízení vedeného dle kárného řádu. Problematikou nepřezkoumatelnosti se zabýval jak Ústavní soud, tak i Evropský soud pro lidská práva. Ústavní soud opakovaně konstatoval, že jednoinstančnost není v rozporu s ústavním pořádkem (viz Pl. ÚS 33/09, I. ÚS 1019/20, II. ÚS 1019/20) a ani ESLP neshledal rozpor s Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv (viz *Grosam proti ČR* stížnost č. 19750/13, *Usnul proti ČR* stížnost č. 31399/14).

Evropský soud pro lidská práva se zabýval otázkou konformity jednoinstančnosti kárného řízení s Úmluvou [2]

Zpět před rok 2008

Dvojinstanční kárné řízení přitom není žádnou novinkou, ale spíše návratem před rok 2008. Tehdy jej zákonodárce zrušil s paradoxně podobným úmyslem, s nímž dnes zavádí dva stupně. Cílem tehdejší úpravy bylo zpřísnění kárného postihu za účelem ochrany řádného výkonu soudní moci, státní správy a výkonu působnosti státního zastupitelství. Z důvodové zprávy k tehdejší změně zákona je možné vyčíst, že tehdejšímu zákonodárci vadila role kárného senátu NS, který před rokem 2008 fungoval jako „graciační“ orgán. To znamená, že nezpochybňoval skutková zjištění prvostupňového kárného soudu, spíše pouze zmírňoval kárná opatření udělená první instancí.

Změna z roku 2008 měla řízení zrychlit a zpřísnit. Jak ale ukázaly výsledky výzkumu Ústavu pro otázky soudnictví, k přísnějším postihům nedošlo. Jednoinstanční systém naopak vedl k přílišné opatrnosti a zdrženlivosti kárných senátů, což ve výsledku znamenalo mírnější rozhodování. Kritici navíc upozorňovali na nižší procesní standardy, které nebyly dostatečně vyváženy legitimními cíli.

Nový sjednocující kárný senát

Další změnou v rozhodování o kárné odpovědnosti je zřízení sjednocujícího kárného senátu NSS. Ten-

to senát je složen z předsedy senátu, jeho zástupce a čtyř soudců. Ve vedení senátu se střídají soudci obou soudů, Nejvyššího a Nejvyššího správního. Členy sjednocujícího kárného senátu jsou tři soudci z NS a tři soudci z NSS z řad kárných senátů těchto soudů. Sjednocující kárný senát rozhoduje, pokud odvolací kárný senát při své činnosti dospěje k jinému právnímu názoru, než jaký je vyjádřen v rozhodnutí Nejvyššího a Nejvyššího správního soudu o kárné odpovědnosti. Jeho úkolem je sjednocování judikatury a z toho plynoucí posilování právní jistoty.

Shrnutí

Mimo již zmíněné přináší novela řadu dalších změn. Zavádí kupříkladu možnost dohody o vině a kárném opatření [1], období dohody o vině a trestu z trestního řízení. Dochází k prodloužení subjektivní lhůty pro podání kárného návrhu a posiluje se také regresní odpovědnost soudců ve vztahu náhrady škody způsobené nezákonným rozhodnutím. Celkově novela reflektuje nedostatky dosavadní úpravy, zejména nedostatečnou přezkoumatelnost kárného řízení. Nová úprava posiluje procesní práva účastníků, na druhé straně však zpřísnuje postih za kárná provinění. Zřízení sjednocujícího kárného senátu pak svědčí o snaze zákonodárce zajistit jednotnost judikatury a posílit právní jistotu.

Poznámky

- [1] NSS dospěl poprvé k možnosti využití této dohody ve své rozhodovací činnosti ještě před výslovným uzákoněním, a to rozhodnutím 13 Kss 5/2018.

Zdroje

- Beck-online.cz. (2024, prosinec 12). Dvojinstanční kárné řízení. Právní zpravodaj. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembsgrpxa6s7ge2te&groupIndex=0&rowIndex=0>
- Beck-online.cz. (2025, leden 6). Změna právní úpravy, která stanoví kárnou odpovědnost soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, nabyla účinnosti. Ius Focus. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembsgvpwszs7geya&groupIndex=0&rowIndex=0>
- Bobek, M. (2011). Odpovědnost a disciplína soudce (v přerodu?). Právní rozhledy, 14(2011), 502 a násl.
- Česká justice. (2019, únor 6). Dohoda o vině a trestu v kárném řízení se soudci. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/nazory/dohoda-vine-trestu-trestu-rizeni-se-soudci/>
- Důvodová zpráva k zákonu č. 438/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, č. 438/2024 Dz.

Členy sjednocujícího kárného senátu jsou tři soudci z NS a tři soudci z NSS z řad kárných senátů obou soudů [3]

Epravo.cz. (2024, září 18). Návrat ke dvojinstančnosti kárného řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/navrat-ke-dvojinstančnosti-karneho-řízení-ve-vecích-soudcu-statnich-zastupcu-a-soudnich-exekutoru-118520.html>

Kosař, D. & Papoušková, T. (2017). Kárná odpovědnost soudce v přerodu: Ponaučení z České republiky. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s.

Msp.gov.cz. (2025, leden 31). Vláda schválila novelu kárného řádu pro soudce, státní zástupce a soudní exekutory. Dostupné z: <https://msp.gov.cz/web/msp/rozcestnik/-/clanek/vlada-schvalila-novelu-karneho-radu-pro-soudce-statni-zastupce-a-soudni-exekutory-kopirovat>

Pravniprostor.cz. (2025, leden 16). Novela zákona o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/zmeny-v-legislativě/vyslo-ve-sbírce-zakonu/novela-zakona-o-řízení-ve-vecích-soudcu-statnich-zastupcu-soudnich-exekutoru>

Zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů. Znění účinné od 1. 7. 2024 do 20. 12. 2024.

Zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů. Znění účinné od 1. 1. 2025.

Zákon č. 438/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, ve znění pozdějších předpisů.

Fotografie

- [1] Přináší novela kárného řádu spravedlnost? Lady Justice, the Old Bailey - [geograph.org.uk](https://www.geograph.org.uk) - 7017758, autor: Philip Halling, 9. listopad 2021, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0. Upraveno: oříznutí.
- [2] Evropský soud pro lidská práva se zabýval otázkou konformity jednoinstančnosti kárného řízení s Úmluvou, ESLP ve Štrasburku, autor: Aneta Cermanová, 18. prosince 2024.
- [3] Členy sjednocujícího kárného senátu jsou tři soudci z NS a tři soudci z NSS z řad kárných senátů obou soudů. Nejvyšší soud České republiky - hlavní vchod, autor: Michal Klajban, 18. dubna 2010, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 3.0. Upraveno: oříznutí.

Pravoslavný případ a porušení práva na účinné vyšetřování

Jakub Dubják

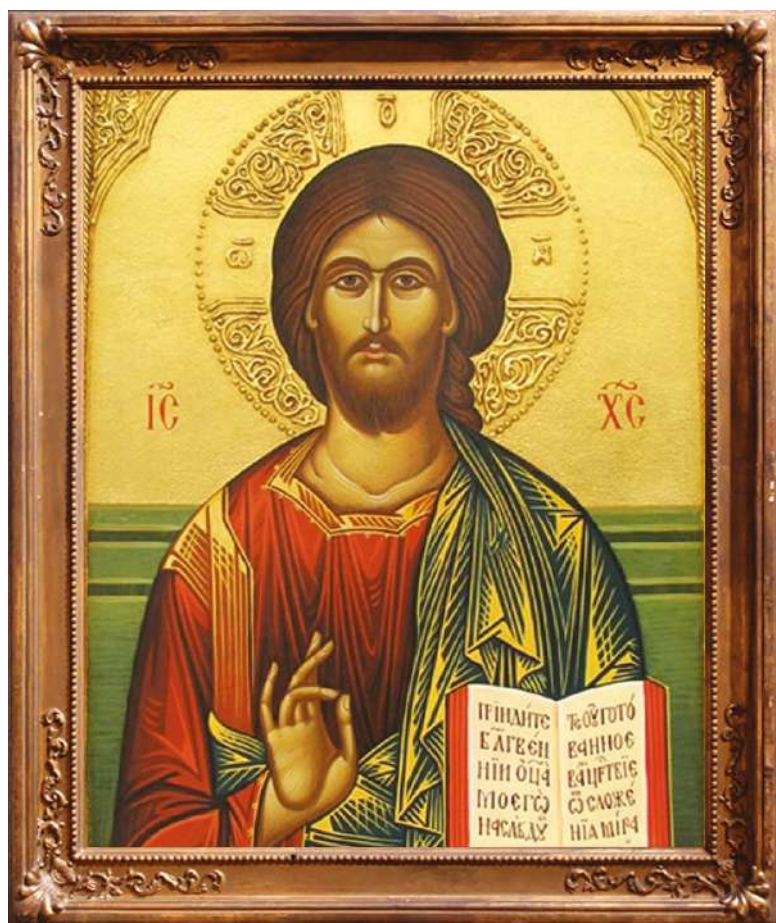
„Ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil“. Takto trestní řád vymezuje osobu poškozeného. Nicméně co jeho právo na účinné vyšetřování? Jaký je jeho ústavněprávní rozměr? Jedná se o otázku, ke které se již ÚS dříve vyjádřil a učinil tak opět ve svém čerstvém nálezu. Čím tedy přispěl tentokrát?

Postavení poškozeného v rámci trestního řízení je v porovnání s ostatními stranami o poznání slabší. Nelze jej však vnímat pouze jako toho, kdo se domáhá náhrady škody způsobeném trestným činem (adhezní řízení). Ústavní soud (ÚS) již ve svém nálezu I. ÚS 570/99 vyslovil závěr, že *„poškozený je samostatnou stranou řízení s poměrně širokými procesními právy“*, přičemž *„je třeba mít na zřeteli, že neztrácí své postavení v trestním řízení tím, že mu byla již škoda plně nahrazena“*.

Postavení poškozeného, který je zároveň obětí trestného činu ÚS trefně shrnul v jeho nálezu III ÚS 3439/17 – jedná se o samostatnou stranu se specifickým postavením, jejíž roli nelze redukovat pouze na domáhání se peněžní satisfakce. Dále v nálezu III ÚS 3439/17 uvedl, že smyslem jeho dalších práv (např. činit návrhy na doplnění dokazování) [1] je dosáhnout co nejrychleji *„nastolení právní jistoty všech dotčených osob a minimalizaci škodlivých účinků viktimizace, jejíž vznik v oblastech chráněných Listinou zakládá porušení základních práv a svobod obětí“*.

ÚS obecně k právu na účinné vyšetřování

Právo na účinné vyšetřování není ani v Listině základních práv a svobod (Listina) a ani v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv (EÚLP) výslovně stanoveno. Jeho vymezení a projevení v praxi je tak zapotřebí hledat zejm. v rámci rozhodovací praxe soudů. V jeho „uvedení“ do české judikatury sehrál klíčovou roli Evropský soud pro lidská práva (ESLP), na který postupně svými úvahami začal navazovat ÚS.

Poškozeným byl duchovní pravoslavné církve [1]

Ústavní soud např. ve svém nálezu I. ÚS 1958/23 zdůraznil, že právo na účinné vyšetřování představuje *„požadavek náležitě péče, nikoli odpovědnost za výsledek“*. Z toho zde ÚS v kontextu majetkové trestné činnosti dovodil, že *„objektivní nemožnost dosáhnout výsledku příznivého pro poškozeného by proto neměla být zásadně přičítána k tíži orgánům činným v trestním řízení“*.

ÚS však již v dřívějším nálezu II. ÚS 3436/14 i přes své lpění na závěru, že toto právo pouze zaručuje *„řádnost postupu daného orgánu“*, poukázal na pozitivní závazek státu zajistit ochranu základních práv a svobod, *„a to i prostřednictvím efektivního trestního řízení“*.

Specifikem práva na účinné vyšetřování je skutečnost, že dle ÚS, se v kontextu práva na život dle čl. 6 Listiny váže i na skutky, které byly spáchány před její účinností, nicméně ne na samotné orgány činné v trestním řízení.[2]. Inspirací pro tento závěr ÚS byly předchozí obdobné závěry ESLP týkající se EÚLP např. ve věci *Šilih proti Slovinsku*.

Dle ÚS toto právo nenáleží každému, jak konstatoval např. ve svém nálezu III. ÚS 2012/18 na případu sedmileté dívky, kterou napadl pes. Pracoval zde se závěrem ESLP ve věci *Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku*. Tedy, že „*tělesné úrazy a fyzické a duševní utrpení, které jednotlivec utrpěl v důsledku nehody, která je pouze výsledkem náhody nebo nedbalosti*“ nelze považovat za důsledek špatného zacházení ve smyslu čl. 3 EÚLP. To zde vedlo k vyloučení práva na účinné vyšetřování.

ÚS existenci práva na účinné vyšetřování již dovodil např. v případech porušení práva na život, zákazu mučení, zákazu otroctví a nucené práce, práva na svobodu a osobní bezpečnost, práva na nedotknutelnost osoby a práva na ochranu soukromí. V níže rozebrané věci pak ÚS nahlížel na dané právo z pohledu zákazu krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení.

Čerstvá věc před ÚS a jeho závěr

ÚS se ve svém nedávném nálezu [3] k právu na účinné vyšetřování vyjádřil na případu údajného vyhrožování duchovnímu pravoslavné církve (stěžovatel) v Eparchii [4] v Praze. Během schůzky stěžovatele dva podezřelí nutili k tomu, aby podepsal své převedení na jiné církevní místo. Důvodem mělo být údajně vedené trestní řízení proti stěžovateli na Ukrajině.

Podezřelí během schůzky vyhrožovali stěžovateli jeho předvedením v poutech a následným posláním na Ukrajinu, kde by kopal zákopy. Vedle toho podezřelí zveřejnili článek, který pojednával o údajné trestné činnosti stěžovatele a jeho údajném milostném poměru s matkou představenou.[5] Jeden z podezřelých věnoval těmto tvrzením patřičné místo i v rámci svého kázání.

V civilním řízení byl stěžovatel úspěšný, nicméně to samé již nebylo možné říci o vývoji v rámci trestního řízení. Orgány činné v trestním řízení (orgány) [6], zjednodušeně řečeno, dospěly do bodu, kdy ohledně výše popsané schůzky uzavřely, že došlo k situaci tvrzení proti tvrzení bez možnosti zrekonstruovat její přesný obsah. Ohledně padělaných listin pak nezjistily bližší informace o jejich původu. Škodlivost článku podle nich již byla „*odčiněna cestou civilního řízení*“.

Výpověď stěžovatele musela obstát sama proti výpovědím podezřelých [2]

Stěžovatelovu poslední stížnost v dané věci pak státní zástupkyně zamítla. V návaznosti na to stěžovatel podal ústavní stížnost. Té ÚS nakonec částečně, ohledně schůzky v eparchii, vyhověl, jelikož shledal, že došlo k porušení stěžovatelova práva na účinné vyšetřování podle čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy.

Argumentace ÚS

ÚS zde pracoval se zákazem mučení a špatného zacházení. Nejprve zdůraznil, že takové zacházení nelze ospravedlnovat předchozím jednáním oběti. Nelidské zacházení dle ÚS může spočívat i v psychickém utrpení, přičemž ponižujícím zacházením je pak takové, které např. pokořuje jednotlivce či v něm vyvolává pocity strachu, které jsou schopny zlomit jeho morální a fyzický odpor.

K tomuto ÚS navázal závěrem, že pokud oběť vznesla tzv. hajitelné tvrzení o tom, že byla podrobena takovému zacházení, vzniká státu povinnost pro-

vést účinné vyšetřování. Hájitelným tvrzením je pak takové tvrzení, které „není nedůvěryhodné a nepravděpodobné, je možné prostorově i časově, je dostatečně konkrétní a v čase neměnné“.

ÚS dále shrnul čtyři náležitosti účinného vyšetřování: i) nezávislost a nestrannost, ii) rychlost, iii) veřejná kontrola a participace poškozeného, iv) důkladnost a dostatečnost. K důkladnosti a dostatečnosti shrnul, že v tomto směru je nutné zajistit důkazy o incidentu, vyvarovat se ukvapeným a nepodloženým domněnkám a „vycházet z důkladné, objektivní a nestranné analýzy všech relevantních skutečností“.

ÚS orgánům vytknul, že se dostatečně nezabývaly otázkou, zdali podezřelým bylo během schůzky v eparchii známo, že dané dokumenty byly falešné. K tomu dle ÚS orgány činné v trestním řízení patřičně nezohlednily výpověď svědka, který měl možnost vnímat hlasitost schůzky z vedlejší místnosti za zavřenými dveřmi a rovněž bezprostředně po schůzce vyslechnout stěžovatele o jejím obsahu. Výpověď stěžovatele tak musela obstát sama proti výpovědím podezřelých.

ÚS nakonec shledal, že stěžovatel vznesl hájitelné tvrzení o tom, že byl vystaven nevhodnému zacházení, z čehož státu vznikla povinnost provést účinné vyšetřování. To však nebylo ve věci naplněno, jelikož orgány činné v trestním řízení nezajistily potřebné důkazy k jejímu objasnění, čímž nedodržely požadavek důkladnosti a dostatečnosti vyšetřování.

Odlišné stanovisko – nesystematičnost?

Ústavní soudkyně Dita Řepková k výše rozebranému nálezu připojila své odlišné stanovisko. Poukázala na nesystematičnost ÚS v rámci jeho judikatury. Vytkla ÚS jeho nejednotný přístup, ve kterém chybí „jasně stanovený postup hodnocení (ne) účinného vyšetřování podle předem vytyčených kritérií“. Dále poukázala na skutečnost, že v nálezu citovaná judikatura ESLP se vztahuje k situacím, ve kterých byli daní jednotlivci v rámci špatného zacházení „zcela v moci státních orgánů“, nikoliv soukromých subjektů.

Poznámky

- [1] Oprávnění poškozeného lze nalézt zejm. v § 43 trestního řádu.
- [2] K tomu viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 26. 11. 2021, sp. zn. II. ÚS 1886/21.

- [3] Nález Ústavního soudu ze dne 12. března 2025, sp. zn. II. ÚS 2468/24. Dostupné z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2025/2-2468-24-III_AN.pdf.
- [4] Eparchie je, zjednodušeně řečeno, územní správní jednotka v rámci pravoslavné církve.
- [5] O matce představené bylo podezřelými tvrzeno i to, že v rámci aféry měla údajně podstoupit potrat.
- [6] V dané věci se jednalo o i) Městské státní zastupitelství v Praze, ii) Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 6, iii) Obvodní ředitelství policie Praha I, Služba kriminální policie a vyšetřování, odbor obecné kriminality, g. oddělení obecné kriminality.

Zdroje

- Cik, S. (2021, duben). Právo poškozeného na účinné vyšetřování ve světle nejnovější judikatury Ústavního soudu. *Advokátní Deník*. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/04/04/pravo-poskozeneho-na-ucinne-vysetrovani-ve-svetle-nejnovejsi-judikatury-ustavniho-soudu/>.
- Lichovník, T. (2019, říjen). Náleží každému poškozenému právo na účinné vyšetřování? *epravo*. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nalezi-kazdemu-poskozenemu-pravo-na-ucinne-vysetrovani-110128.html#:~:text=Dne%203.%20z%C3%A1%C5%99%C3%AD%202019%20vydal%20%C3%9A%20soud%20pod,%C3%BA%C4%8Dinn%C3%A9%20vy%C5%A1et%C5%99ov%C3%A1n%C3%AD%20a%20objas%C5%88uje%20jeho%20podm%C3%ADnky%20a%20meze..>
- Nález Ústavního soudu ze dne 12. března 2025, sp. zn. II. ÚS 2468/24. Dostupné z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2025/2-2468-24-III_AN.pdf.
- Nález Ústavního soudu ze dne 12. června 2001, sp. zn. I. ÚS 570/99. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=33257&pos=1&cnt=1&typ=result>.
- Nález Ústavního soudu ze dne 2. dubna 2019, sp. zn. III. ÚS 3439/17. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=106536&pos=1&cnt=1&typ=result>.
- Nález Ústavního soudu ze dne 3. září 2019, sp. zn. III. ÚS 2012/18. Dostupné z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2019/III._US_2012_18_an.pdf.
- Nález Ústavního soudu ze dne 10. dubna 2024, sp. zn. I. ÚS 1958/23. Dostupné z: https://mezisoudy.cz/databaze-judikatury/detail-rozhodnuti/c177ea39-1e7f-11ef-96f7-005056b43026_i-us-1958-23-1-k-pravu-na-ucinne-vysetrovani-majetkove-trestne-cinnosti.
- Nález Ústavního soudu ze dne 19. ledna 2016, sp. zn. 2016 II. ÚS 3436/14. Dostupné z: https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-3436-14_1.
- Nález Ústavního soudu ze dne 26. listopadu 2021, sp. zn. II. ÚS 1886/21. Dostupné z: https://mezisoudy.cz/databaze-judikatury/detail-rozhodnuti/8e96cf26-92a8-11ee-b597-2cea7f51f963_ii-us-1886-21-2-pravo-na-ucinne-vysetrovani-plynouci-z-prava-na-zivot?fqj=%22pr%C3%A1vo%20na%20%C3%BA%C4%8Dinn%C3%A9%20vy%C5%A1et%C5%99ov%C3%A1n%C3%AD%22.
- Rozsudek Velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. června 2019 ve věci *Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku*, č. stížnosti 41720/13. Dostupné z: <https://eslp.nsoud.cz/vyber/15503/>.

Fotografie

- [1] Poškozeným byl duchovní pravoslavné církve. Jesus, Byzanticon autor: Byzanticon1981, 10. březen 2015, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.
- [2] Výpověď stěžovatele musela obstát sama proti výpovědím podezřelých. Justice, autor: Art davis, 28. říjen 2014, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0. Upraveno: oříznutí.

Odvrácená strana kvalifikované výzvy

Gabriela Tomečková

Právo může fingovat naše právní jednání, jako se to děje u kvalifikované výzvy. Je tento nástroj ústavněkonformní? Není zde omezeno právo na spravedlivý proces? A rozhodují soudy v této věci stejně? Neomezuje zde zákonodárce právo na spravedlivý proces?

Institut tzv. kvalifikované výzvy, upravený v § 114b občanského soudního řádu (o. s. ř.), byl do českého procesního práva zaveden jako nástroj, který má zefektivnit civilní řízení a přimět žalovaného k včasné a věcné reakci na žalobu. Pokud žalovaný nereaguje podle požadavků výzvy, soud může na základě fikce uznání nároku vydat rozsudek pro uznání bez dalšího dokazování. Pokud je kvalifikovaná výzva spojena s platebním rozkazem, může mít toto „jednání“ dalekosáhlé dopady. Tato procesní zkratka se ovšem pohybuje na hraně spravedlivého procesu, garantovaného čl. 36 Listiny základních práv a svobod, a opakovaně byla předmětem úvah Ústavního soudu.

Ústavní soud se problematice kvalifikované výzvy věnoval opakovaně. Ve věci Pl. ÚS 13/15 sice kvalifikovanou výzvu jako celek označil za ústavně konformní, ale zároveň zdůraznil potřebu citlivé aplikace s ohledem na práva účastníků řízení. Děje se tato aplikace?

Co se tedy stane, pokud například starší osoba, která žije sama a nemá přístup k internetu či k pomoci právníka, obdrží kvalifikovanou výzvu a odpoví formou ručně psaného dopisu s výrazem nesouhlasu, ale bez „kvalifikovaného odůvodnění“, může soud i tak vydat rozsudek pro uznání? Ano, může. Stane se tak? Těžko říct.

Judikatura Ústavního soudu je v této věci velmi rozdílná. Například ve věcech IV. ÚS 1252/16 a IV. ÚS 842/16 soud konstatoval, že i nedokonalé vyjádření stěžovatele, z kterého vyplývá úmysl se bránit, musí soud vyhodnotit jako důvod k tomu, aby se řízení vedlo klasickou cestou. V nálezu IV. ÚS 842/16 soud konstatoval, že žalovaný reagoval na výzvu

Ústavní soud rozhodoval o ústavní konformitě kvalifikované výzvy [1]

nekompletním podáním, Ústavní soud rozhodl, že soud musí žalovaného upozornit na nedostatky jeho podání, než vydá rozsudek pro uznání.

Na druhé straně je zde judikát Ústavního soudu III. ÚS 3207/20, který stanovuje, že je důležité, aby „nequalifikované“ podání obsahovalo věcný argument. Tedy popírá předešlé judikáty. Pokud si lidé vyzvednou kvalifikovanou výzvu, písemně se vyjádří, ale dostatečně nevyličil rozhodující skutečnosti, soud i přesto vydá rozsudek pro uznání.

„Právo přeje bdělým“ nebo „tvrdý zákon, ale zákon“ učí se na právnických fakultách. Jak jednoduše se tyto latinské formulky říkají právníkům a jak špatně se naplňují lidem ze sociálně vyloučených lokalit. Podle dostupných údajů se v České republice od-

haduje, že každý šestý Čech nemá funkční gramotnost. Tedy nemá schopnost porozumět psanému textu a efektivně jej využívat v každodenním životě. Tento údaj zahrnuje nejen osoby, které neumí číst a psát, ale také ty, kteří sice základní čtení a psaní ovládají, ale mají potíže s porozuměním složitějším textům a jejich praktickým využitím. Jak těžké pro ně musí být zvládnout porozumět kvalifikované výzvě, a o to těžší na ni odpovědět. Myšlenkou stále zůstává, zda tito lidé věří na spravedlivý proces. A to i potom, co jim může být vydán rozsudek pro uznání, i když se dle svého nejlepšího svědomí a vědomí bránili.

Co teda od právního procesu chceme? Jsme pro rychlost v soudním řízení? Nebo je naší prioritou citlivost k jednotlivým případům i za cenu pomalejšího soudního procesu, kde dotyčného někdy opravdu držíme “za ručičku”?

Jak píše Kateřina Šimáčková ve svém disidentu k věci Pl. ÚS 13/15: *„Neměli bychom nikdy rezignovat na to, že přístup ke spravedlnosti a férový proces musí být zajištěn stejně všem, tedy i těm, kteří opravdu nemusí sofistikovaným soudní výzvám porozumět či chápat, co jsou ty relevantní argumenty, jichž se mají dovolávat. Každý, kdo se soudnímu řízení účelově nevyhýbá, by měl dostat šanci před soud předstoupit a vysvětlit své stanovisko...”*

Pokud žalovaný nereaguje podle požadavků výzvy, soud může použít fikci uznání [2]

Zdroje

Nález Ústavního soudu ze dne 31. května 2016, sp. zn. Pl. ÚS 13/15. Dostupné z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2016/Pl._US_13_15_vcetne_disentu.pdf.

Nález Ústavního soudu ze dne 19. července 2016, sp. zn. IV. ÚS 842/16. Dostupné z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2016/IV._US_842_16_na_web.pdf.

Nález Ústavního soudu ze dne 6. září 2016, sp. zn. IV. ÚS 1252/16. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-4114-16>.

Každý šestý občan České republiky je funkčně negramotný, 6. ledna 2018, iDnes.cz <https://blog.idnes.cz/turnerjiri/kazdy-sesty-obcan-ceske-republiky-je-funkcne-negramotny.Bg18010419?strana=7>.

Nález Ústavního soudu ze dne 21. leden 2021, sp. zn. III. ÚS 3207/2. Dostupné z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2021/III._US_3207_20_na_web.pdf.

Fotografie

[1] Ústavní soud rozhodoval o ústavní konformitě kvalifikované výzvy. Budova Ústavního soudu, autor: Jakub Dubják. Upraveno: oříznutí.

[2] Pokud žalovaný nereaguje podle požadavků výzvy, soud může použít fikci uznání. Groundup-prison-2-large, autor: Ndumi-sog2, 4. dubna 2024, zdroj: Wikimedia Commons, CCo 1.0. Upraveno: oříznutí.

Aktuality české sekce

Filip Valoušek

Ústavní soud se bude zabývat „Vatikánskou smlouvou“

Plénium Ústavního soudu podrobí předběžné kontrole ústavnosti Smlouvu mezi Českou republikou a Svatým stolcem o některých právních otázkách (Vatikánská smlouva) a posoudí tak její soulad s ústavním pořádkem. S ratifikací smlouvy vyslovily v březnu souhlas obě komory Parlamentu, přičemž návrh k Ústavnímu soudu dle čl. 87 Ústavy podala ještě tentýž den skupina 17 senátorů.

Text smlouvy byl již během debat v Poslanecké sněmovně a Senátu, kupříkladu kvůli změnám v oblasti zpovědních tajemství, mnohými označován za problematický. Ústavní soud by měl rozhodnout především o charakteru smlouvy – tedy zda se jedná o mezinárodní smlouvu lidskoprávního charakteru a v důsledku toho součást ústavního pořádku.

K posouzení souladu mezinárodní smlouvy s ústavním pořádkem došlo v historii českého ústavního soudnictví doposud pouze dvakrát, a to v řízeních o Lisabonské smlouvě.

Ministerstvo financí předložilo návrh ústavního zákona o rozpočtové odpovědnosti

Ministerstvo financí navrhuje doplnit Ústavu o nový článek 8a, který by zakotvoval princip rozpočtové odpovědnosti státu a územních samosprávných celků. Tyto subjekty by tak měly mít povinnost „*dbát o zdravé a udržitelné veřejné finance*“. Návrh ústavního zákona je v současnosti v meziresortním připomínkovém řízení.

Dle tiskové zprávy Ministerstva financí předcházela návrhu široká diskuse expertů, které se zúčastnil například Pavel Rychetský či Jan Kysela. Ministerstvo si od návrhu slibuje posílení transparentnosti, efektivnosti a udržitelnosti veřejných financí, potažmo i stability a konkurenceschopnosti české ekonomiky.

Obdobný návrh ústavního zákona byl Poslanecké sněmovně předložen již v roce 2015 – tehdy však ne-

S ratifikací Vatikánské smlouvy vyslovil souhlas Senát i PS [1]

získal politickou podporu a schválen nebyl. Proto se řada jeho prvků promítla alespoň do běžného zákona č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, který je zároveň předpisem transpozičním. Navržené znění čl. 8a vychází z již existující normy obsažené v tomto zákoně, konkrétně v § 2 odst. 1. Nejpodstatnějším dopadem povýšení tohoto principu na ústavní úroveň by mělo být dle důvodové zprávy „*zamezení změkčování zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, zejména rozšiřování výdajového rámce sektoru veřejných institucí v jednotlivých letech*.“

Veřejný ochránce práv vydal výroční zprávu za rok 2024

Ombudsman představil veřejnosti výroční zprávu o své činnosti za předešlý rok. Tu podle zákona každoročně předkládá nejpozději do 31. března Poslanecké sněmovně a dále ji zasílá Senátu, prezidentu republiky, vládě, ministerstvům a jiným správním úřadům. Následně ji také zveřejňuje na svých stránkách.

V uplynulém roce ombudsman vyřídil bezmála 7 500 podnětů – a v 98 % případů úřady po jeho zásahu své pochybení napravily. Kromě individuálních stížností či dotazů se veřejný ochránce práv zabýval i řadou systémových otázek: od srozumitelnosti a přístupnosti úředního jazyka přes prosazování změn příspěvku na péči až po pomoc obětem trestných činů či lidem z Ukrajiny. Úřad rovněž prováděl výzkumy, například na poli práv zranitelných skupin, a vydal řadu doporučení k řešení přetrvávajících problémů.

Od 1. července 2025 navíc začne fungovat instituce ochránce práv dětí (dětského ombudsmana). Ten bude šetřit individuální stížnosti dětí a monitorovat systémové dodržování jejich práv. Novela zákona o veřejném ochránci práv pak přináší také rozšíření mandátu ombudsmana, ze kterého se s účinností zákona stane tzv. národní lidskoprávní instituce (NHRI).

Zdroje

Ministerstvo financí České republiky. (2025, duben). *Ministerstvo financí navrhuje zakotvení rozpočtové odpovědnosti do Ústavy ČR* [tisková zpráva]. Získáno z <https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2025/ministerstvo-financi-navrhuje-zakotveni-rozpoctove-59361>.

Úřad vlády České republiky. (2025). *Důvodová zpráva k návrhu ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů*. Dostupné z: <https://odok.gov.cz/portal/services/download/attachment/KORNDFBJKCE4/>.

Úřad vlády České republiky. (2025). *Návrh ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů*. Získáno z <https://odok.gov.cz/portal/veklep/material/KORNDFBJFMKH/>.

Veřejný ochránce práv zveřejnil výroční zprávu za rok 2024 [2]

Ústavní soud. (2025). *Návrh Pl. ÚS 8/25*. Dostupné z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Navrh-y-2025/n%C3%A1vrh-Pl._%C3%9A%C3%9A%C3%9A_8_25.pdf.

Veřejný ochránce práv. (2025). *Dětský ombudsman bude! Prezident to včera stvrdil svým podpisem*. Dostupné z: https://deti.ochrance.cz/aktualne/detsky_ombudsman_bude-prezident-to-vcera-stvrdil-svym-podpisem/.

Veřejný ochránce práv. (2025, duben). *Loňský rok ombudsmana v kostce: šetření zaměřená na děti v ústavech, odškodňování protiprávních sterilizací či důstojný život pro lidi závislé na péči* [tisková zpráva]. Získáno z https://www.ochrance.cz/aktualne/lonsky_rok_ombudsmana_v_kostce_setreni_zamerena_na_deti_v_ustavech_odškodnovani_protipravnich_sterilizaci_ci_dustojny_zivot_pro_lidi_zavisle_na_peci/.

Fotografie

[1] S ratifikací Vatikánské smlouvy vyslovil souhlas Senát i PS. Senát 2833, autor: Krokodyl, 4. říjen 2011, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0.

[2] Veřejný ochránce práv zveřejnil výroční zprávu za rok 2024. Brno, Údolní 39, kancelář VOP (6733), autor: Martin Strachon / Wikimedia Commons, 20. července 2015, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních článků o lidských právech

Jakub Dubják

Vnitrostátní právo

Božík, O. Všeobecný dozor prokuratury nad zákoností veřejné správy – pohled retrospektivní a prospektivní. Časopis pro právní vědu a praxi 1/2025.

Husseini, F. Výběr rozhodnutí Ústavního soudu. Soudní rozhledy 4/2025.

Krištofík, A. Automatizácia súdneho rozhodovania ako ochrana nedistributívnych práv. Časopis pro právní vědu a praxi 1/2025.

Máčaj, L. Súdna kontrola volieb do orgánov územnej samosprávy v Slovenskej republike. Správni právo 2/2025.

Tomšej, J. Daleká cesta za rovností: několik poznámek k novému institutu partnerství. Právní rozhledy 6/2025.

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

Svobodová, M. Právo občanů EU sdružovat se v českých politických stranách a politických hnutích ve světle recentní judikatury Soudního dvora EU. Správni právo 2/2025.

Politologie, mezinárodní vztahy a zahraniční politika

Cirhan, T. & Collini, M. Czech and Italian Challengers' Survival Comparative Analysis of Party Organisation and Leadership of FI, FdI, ANO and SPD Parties. Czech Journal of Political Science 1/2025.

Glinka, K., Klonowski, M. & Onasz, M. The influence of the Position of Political Parties in the District Council on the Election of the Staroste. Evidences from Poland. Czech Journal of Political Science 1/2025.

Fotografie

[1] Ilustrační fotografie. Bound volumes of the Harvard International Law Journal, autor: J.-H. Janßen, 7. březen 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CCo 1.0, upraveno: oříznuto.

Ilustrační fotografie [1]

Redakce Bulletinu

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce:

Mgr. Nikola Burdová

Nikola vystudovala Právnickou fakultu na Karlově univerzitě v Praze. Vedle lidských práv se zajímá o mezinárodní humanitární právo nebo také o právo trestní. V minulosti se věnovala například dobrovolnictví pro Amnesty International a zúčastnila se stáže v neziskové organizaci zaměřující se na uprchlické a azylové právo. Momentálně pracuje v advokátní kanceláři.

Asistentka vedoucí sekce:

Klára Popelková

Klára je studentkou Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a během studia ji nejvíce oslovilo mezinárodní trestní právo, kterému by se chtěla věnovat i nadále. Absolvovala zahraniční studijní pobyt ve Slovinsku se zaměřením na srovnávací ústavní a mezinárodní právo. Ve volném čase byste ji nejčastěji potkali při sportu, na horách nebo při cestování s batohem na zádech.

Stážisté:

Šimon Komár: Šimon je studentem Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Během studia ho zaujalo zejména mezinárodní právo veřejné a témata s lidskoprávní problematikou, těmto odvětvím práva by se proto rád věnoval i v budoucnu. Absolvoval stáž na civilním úseku Krajského soudu v Brně. Volný čas tráví rád s přáteli a rodinou. Má rád outdoorové sporty, hory, přírodu a hudbu.

Barbora Bulánková: Barbora je studentkou oboru Právo a právní věda na Právnické fakultě Masarykovy univerzity a zároveň studuje i Klasickou archeologii a klasický řecký jazyk a literaturu ve studiu sdružených oborů na Filozofické fakultě MUNI. Zájem má především o lidská práva a právo trestní. Ve volném čase se věnuje svému koutrování a krevetkám, které nechová na jídlo. Bez dobré hudby a šálku kávy nedá ani ránu.

Tereza Hladíková: Tereza je studentkou Bezpečnostních a strategických studií a Politologie na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity. Nejvíce se ve svém oboru zajímá o lidská práva v regionech Afriky, Blízkého východu a Balkánu. Ve svém volném čase dobrovolničí pro humanitární organizaci Koridor UA, cestuje nebo sportuje.

2) Evropský systém ochrany LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Tomáš Opat

Tomáš vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, kde se věnoval především mezinárodnímu právu a lidským právům. Po škole nastoupil na stáž v NATO, kde působil v sekci politického plánování kanceláře generálního tajemníka. V současné době pracuje jako parlamentní asistent v Evropském parlamentu, kde se věnuje především otázkám týkajícím se výborů pro zahraniční vztahy a dezinformace a pro kulturu a vzdělávání.

Mgr. Natálie Dřínovská

Natálie vystudovala Právnickou fakultu Masarykovy univerzity a nyní studuje evropské právo na Univerzitě v Leidenu. V minulosti působila jako stážistka a/nebo asistentka na Nejvyšším správním soudu a Ústavním soudu. Zajímá se především o právo EU, jeho vztah s národními (ústavními) právními systémy a o mechanismus předběžných otázek a Soudní dvůr EU.

Stážisté:

Bc. Caroline Bindačová: Caroline je absolventkou oboru Evropská studia na Masarykově univerzitě a zároveň v Brně studuje také Právo a právní vědu. Dále je studentkou magisterského oboru Migrační studia v Barceloně. Zaměřuje se hlavně na nucenou migraci a na lidská práva migrantů.

Nga Thi Nguyen: Hani studuje obor Právo a právní věda na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Vedle studia spoluorganizuje soutěž pod názvem Olympiáda lidských práv a dobrovolničí v Asociaci debatních klubů. Z lidských práv ji nejvíce zajímají svoboda projevu a práva dětí.

Martin Plášek: Martin je studentem druhého ročníku Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Zaujímá ho především otázka svobody projevu, které se věnoval také v rámci své stáže na Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky. Ve volném čase si rád pročistí hlavu sportem, zajímavou knihou nebo šálkem dobré kávy.

LL.B Alexandra Eštoková: Alexandra je absolventkou bakalářského programu evropského práva na Maastricht University. Absolvovala stáž v Transparency International Slovensko a momentálně pracuje jako paralegal v advokátní kanceláři. Zaujímá se o globální spravedlnost, rodovou rovnost a práva menšin.

3) Mezinárodní politika, byznys a LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Bc. Michaela Luzio Stenzel

Michaela vystudovala Právnickou fakultu Masarykovy univerzity a současně Mezinárodní vztahy a Evropská studia. Zaujímá se o mezinárodní politiku, lidská práva a problematiku aplikace mezinárodního práva v kyberprostoru. Absolvovala stáž na Velvyslanectví ČR v Římě a Stálé misi ČR při OSN v New Yorku. Po dokončení studií působila jako OSN Dobrovolnice při Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu v Sarajevu.

Mgr. Radek Tesař

Radek vystudoval Právnickou fakultu Masarykovy univerzity. Záhy po dokončení studia nastoupil jako stážista na Ústavní soud do týmu profesora Wintra. V současnosti již jako asistent působí v týmu místopředsdkyně Ústavního soudu profesorky Ronovské. Zaujímá se o problematiku civilního práva procesního, a to zejména o insol-

venční právo. Téměř tři roky pracoval v kanceláři insolvenčních správců, odkud se přesunul na praxi na insolvenční úsek ke Krajskému soudu v Brně.

Stážisté:

Anna Kateřina Ondráčková: Anna studuje čtvrtým rokem na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Při studiu absolvovala stáž na Ministerstvu zahraničních věcí a pražském obvodním soudě. Pracuje v advokátní kanceláři zaměřené na finanční regulaci.

Nelly Vondrová: Nelly je studentkou prvního ročníku magisterského oboru Economic Law na Sciences Po. Zaměřuje se na obchodní, lidská a environmentální právo a jejich propojení v oblasti spravedlnosti s politikou a globálními výzvami.

Mgr. Barbora Šváblová: Barbora tento rok dokončila magisterský program Bezpečnostní studia na Univerzitě Karlově. Do budoucna by se nejraději zaměřila na problematiku radikalizace, násilného extremismu a P/CVE politik.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce:

Mgr. Lucie Nechvátalová, E.MA

Lucie vystudovala právo na Právnické fakultě a lidská práva a demokratizaci na EIUC v Benátkách a Université de Strasbourg. Stážovala v OSN, u Evropského soudu pro lidská práva a u veřejného ochránce práv. Působí na Nejvyšším správním soudě jako kancléřka a asistentka soudce. Věnuje se především evropskému systému ochrany lidských práv, konkrétně zákazu špatného zacházení, pozitivním povinnostem států a odškodňování.

BLOG NA WEBU CENTRA

Věděli jste, že na Blogu Centra jsou další krátké články o lidskoprávních tématech? Podívejte se [zde](#).

Více na www.centrumlidskaprava.cz

Mgr. Jiří Novák

Jiří úspěšně dokončil magisterské studium na Právnické fakultě Masarykovy univerzity. Pracuje jako asistent dvou soudců Ústavního soudu. současně působí jako právní poradce v Bílém kruhu bezpečí. Věnuje se především prolínání trestního a ústavního práva v České republice se zaměřením na práva obětí trestné činnosti.

Stážisté:

Jakub Dubják: Jakub je studentem oboru Právo a právní věda společně s oborem Mezinárodněprávní obchodní studia na Masarykově univerzitě v Brně. Zájem má především o sféru veřejného práva. Rád se věnuje rekreačním sportům, vaření a je milovníkem čaje.

Aneta Cermanová: Aneta studuje obor Právo a právní věda na Masarykově univerzitě. Zaujímá se o lidská práva a ústavní právo. Současně pracuje v politickém marketingu a pomáhá na katedře právní teorie. Volný čas věnuje sportu a cestám do světa.

Gabriela Tomečková: Gabriela studuje Právnickou fakultu Masarykovy univerzity. Právě dochází na stáž na Ústavní soud pod prof. Wintrem. Ve svém volném čase píše o společenských problémech, běhá a chodí do hor. Vede tábory pro vysokoškoláky.

Filip Valoušek: Filip studuje právo na Masarykově univerzitě. Zaujímá se především o právní teorii a sociologii. Působí jako pomocná vědecká síla na katedře právní teorie a jako praktikant v advokacii. Ve volném čase rád sportuje.

www.centrumlidskaprava.cz